

Buitenlandcorrespondenten in China.

Een comparatieve analyse van het bronnengebruik in *China Daily*, *New York Times* en *NRC Handelsblad*.

Erasmus Universiteit Rotterdam
Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen
Master Media en Journalistiek

Master Thesis

Auteur: Marcus Tsi-Yeung Schuite (324670)

Thesisbegeleider: dr. B.C.M. Kester

Tweede lezer: prof. dr. H.J.G. Beunders

Inleverdatum: 13 augustus 2010

E-mailadres: markoezza@hotmail.com

Voorwoord

Voorafgaand aan deze thesis wil ik graag mijn ouders bedanken voor hun grenzeloze steun tijdens mijn studietijd. Mijn vader was nooit te beroerd om mijn zoveelste scriptie, opdracht of werkstuk aandachtig na te speuren op eventuele taalfouten en kon hier dan ook, gezien zijn perfectionistische en altruïstische aard, veel van zijn tijd aan opofferen. Mijn moeder is niet alleen degene die mijn studie heeft bekostigd, zij heeft mij ook geleerd wat het betekent om door te zetten en optimistisch te blijven.

Mijn dank gaat ook uit naar dr. Bernadette Kester, mijn scriptiebegeleidster. Vooral in de beginfase van het onderzoek heeft zij mij goede adviezen gegeven voor mijn thesis. Bovendien dacht zij actief met mij mee en stuurde zij mij aan wanneer dat nodig was.

Ik wil ook de redacteuren en journalisten van het Surinaamse opiniemaandblad Parbode bedanken. Tijdens mijn stage als schrijvend journalist is mijn interesse in de achtergrond van de journalistiek geboren en deze uiterst boeiende periode heeft ertoe geleid dat ik ben begonnen aan deze masteropleiding.

Mijn vriendin bedank ik voor haar liefde, geduld en heerlijke eten wanneer ik zelf niet de tijd had om in de keuken te staan. Ondanks mijn strakke tijdsplanning in het afgelopen jaar stond ze altijd voor mij klaar.

Marcus Schuite

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Buitenlandcorrespondenten en het Chinese journalistieke landschap	9
2.1 <i>De journalistieke context</i>	9
2.1.1 Hoezo buitenlands nieuws?	9
2.1.2 Alternatieven voor de traditionele buitenlandcorrespondent	11
2.1.3 De positie van bronnen in de nieuwsproductie	12
2.1.4 De plaatsing en motivatie van buitenlandcorrespondenten	15
2.1.5 Persvrijheid	16
2.1.6 De buitenlandcorrespondent ten opzichte van de lokale journalist	18
2.2 <i>Het journalistieke landschap in China</i>	19
2.2.1 <i>'The rise of Asia'</i>	19
2.2.2 Hervormingen in de Chinese mediasector	20
2.2.3 Het Chinese mediasysteem	23
2.2.4 Persvrijheid in China	24
2.2.5 De Chinese journalist	27
2.3 <i>Conclusie</i>	28
3. Onderzoeksmethode	30
3.1 <i>Onderzoekperiode</i>	30
3.2 <i>Onderzoeksmateriaal</i>	30
3.2.1 <i>China Daily</i>	31
3.2.2 <i>New York Times</i>	32
3.2.3 <i>NRC Handelsblad</i>	33
3.3 <i>De selectie van de artikelen</i>	34
3.4 <i>De inhoudsanalyse</i>	36
4. Resultaten	42
4.1 <i>De geografische afstand tussen journalist en nieuws</i>	42
4.1.1 <i>NRC Handelsblad</i>	43
4.1.2 <i>New York Times</i>	43
4.1.3 <i>China Daily</i>	45
4.2 <i>Het benoemen van de bron</i>	46
4.2.1 <i>NRC Handelsblad</i>	46

4.2.2 <i>New York Times</i>	47
4.2.3 <i>China Daily</i>	48
4.3 <i>Geciteerd of niet geciteerd?</i>	49
4.3.1 <i>NRC Handelsblad</i>	49
4.3.2 <i>New York Times</i>	50
4.3.3 <i>China Daily</i>	50
4.4 <i>Het verklaren van de bron</i>	52
4.4.1 <i>NRC Handelsblad</i>	52
4.4.2 <i>New York Times</i>	53
4.4.3 <i>China Daily</i>	54
4.5 <i>Het brontype</i>	55
4.5.1 <i>NRC Handelsblad</i>	55
4.5.2 <i>New York Times</i>	57
4.5.3 <i>China Daily</i>	59
4.6 <i>Staatsbronnen vs. niet-staatsbronnen</i>	60
4.6.1 Overwegingen	61
4.7 <i>Conclusie</i>	62
5. Conclusie	65
5.1 De CCP en de pers: een spanningsveld tussen economie en ideologie	65
5.2 <i>China Daily</i> en <i>NRC Handelsblad</i>	67
5.3 <i>China Daily</i> en <i>New York Times</i>	69
5.4 Brongebruik in het niet-vrije China	70
5.5 Beperkingen van het onderzoek	72
5.6 Suggesties voor verder onderzoek	73
Literatuurlijst	74
Bijlagen zie deel II	

1. Inleiding

‘Journalistiek is publiceren van dat wat iemand niet wil dat men weet; de rest is propaganda.’
(Markus M. Ronner, 1991)

Nieuws bestaat bij de gratie van beschikbare bronnen. Een journalist wordt deels volgens wetenschappelijke eisen gewaardeerd, aangezien hij zijn nieuwsproduct op basis van zijn referenties (oftewel zijn bronnen) dient te rechtvaardigen. Het publiek verwacht op zijn beurt dat hij de ‘waarheid’ spreekt, dat zijn bevindingen door een ander te controleren zijn en dat hij zijn persoonlijke opvattingen buiten spel laat. Objectiviteit en transparantie verschaffen op deze wijze dus het bestaansrecht van de professionele journalistiek. Journalistieke autonomie, een heet hangijzer in de hedendaagse commercialiserende nieuwssector, is niet voor niets een onaantastbaar journalistiek ideaal; de journalist wordt geacht zich voor niemand te verantwoorden, behalve voor de werkelijkheid.

De aanwezigheid van persvrijheid is hierbij een onmisbaar gegeven. Maar wat als de werkomgeving van de journalist de toegang tot bepaalde bronnen belemmert? Verschillende landen worden door de Amerikaanse persvrijheidsorganisatie Freedom House als niet-vrij aangemerkt, wat inhoudt dat een land niet de juridische, economische en politieke infrastructuur biedt om een journalist aan zijn professionele criteria te laten voldoen. Hierbij moet bijvoorbeeld worden gedacht aan belemmerende regelgeving, het weigeren van het verstrekken van subsidie aan kritische nieuwsmedia en alle mogelijke vormen van verstrengeling tussen politiek en journalistiek. In de praktijk betekent dit dat een journalist wordt beperkt in zijn toegang tot informatie, dat hij niet naar eigen inzicht de inhoud van zijn nieuwsproduct kan bepalen en dat het nieuwsproduct niet vrijelijk kan worden verspreid (www.freedomhouse.org).

Deze beperkingen hebben niet alleen implicaties voor de praktische uitvoering van het journalistieke beroep, maar mogelijk ook voor de uiteindelijke berichtgeving. Wanneer een buitenlandcorrespondent niet de kans wordt geboden om bij een bepaalde bron inlichtingen te verzamelen, zal hij gebruik moeten maken van alternatieve bronnen. Er bestaat een grote kans dat deze bronnen andere informatie verschaffen vanuit een afwijkend perspectief, waardoor de journalist in kwestie met

een ander nieuwsproduct zal eindigen dan hij in de eerste instantie in gedachte had.

Volgens de criteria van Freedom House dient ook China tot de niet-vrije landen te worden gerekend; de persvrijheidorganisatie geeft zelfs aan dat de Volksrepubliek behoort tot de meest gereguleerde en strengste natie ter wereld op het gebied van perscensuur. De journalistieke situatie in China wordt als volgt omschreven: *‘state control over the news media in China is achieved through a complex combination of party monitoring of news content, legal restrictions on journalists, and financial incentives for self-censorship’* (www.freedomhouse.org). Hoewel de Chinese Communistische Partij (CCP) in 2001 de Chinese mediasector deels heeft geprivatiseerd, kan waarschijnlijk worden vastgesteld dat de staatscontrole ook vandaag de dag een sterke greep houdt op zowel lokale journalisten als in China gevestigde buitenlandcorrespondenten.

Persvrijheid in China en meer specifiek de toegang tot bronnen zal in dit onderzoek onderwerp van analyse zijn. Hiernaast zal er nadrukkelijke aandacht worden besteed aan de positie van buitenlandcorrespondenten in China om te achterhalen of zij in dezelfde mate als hun Chinese collega’s in hun beroep worden gehinderd. De onderzoeksvraag is als volgt opgesteld:

In hoeverre heeft de toegankelijkheid van (Chinese) bronnen voor Amerikaanse en Nederlandse buitenlandcorrespondenten enerzijds en Chinese staatsjournalisten anderzijds gevolgen voor de uiteindelijke berichtgeving, in acht genomen dat China als niet-vrije omgeving kan worden getypeerd?
--

Het onderzoek betreft een vergelijking tussen gedrukte nieuwsberichten van westerse buitenlandcorrespondenten en die van Chinese staatsjournalisten. De mediasector mag dan een proces van privatisering hebben doorlopen, de staatsmedia zijn echter niet verdwenen. Wanneer de omschrijving van de journalistieke situatie in China van Freedom House in ogenschouw wordt genomen, zal dit onderzoek zich dus voornamelijk richten op de resultaten van de staatsinmenging die in de berichtgeving te vinden zijn. Het is belangrijk om op te merken dat de inhoud van de berichtgeving, natuurlijk afgezien van de gebruikte bronnen, niet in het onderzoek is opgenomen; het onderwerp van de artikelen, de gehanteerde toon, het woordgebruik en de toegepaste *frames* worden dus niet geanalyseerd.

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, is deze opgesplitst in de volgende deelvragen:

1. Op welke wijze heeft de Chinese Communistische Partij na de privatisering van de Chinese mediasector in 2001 toch zijn greep weten te houden op zowel de binnenlandse als de buitenlandse nieuwsmedia in China?
2. In hoeverre verschilt het brongebruik van Nederlandse buitenlandcorrespondenten van het brongebruik van Chinese staatsjournalisten?
3. In hoeverre verschilt het brongebruik van Amerikaanse buitenlandcorrespondenten van het brongebruik van Chinese staatsjournalisten?

Hoe de Chinese staatscensuur zich na 2001 heeft ontwikkeld is relevant voor dit onderzoek, omdat het verklaringen kan bieden voor de mogelijke verschillen in het brongebruik van westerse en Chinese journalisten. Op basis van de analyse kan misschien wel worden vastgesteld welke verschillen en overeenkomsten in het brongebruik bestaan, maar de betekenis en waarde van deze resultaten zijn zonder de Chinese journalistieke context niet te vast te stellen. De tweede deelvraag betreft een vergelijking tussen Nederlandse en de Chinese nieuwsproducten, waarbij zal worden gekeken naar het verschil in de selectie van de bronnen en de wijze waarop de bronnen in de nieuwsproducten worden toegepast. De Nederlandse nieuwsmedia worden los van de Amerikaanse nieuwsmedia geanalyseerd (dit gebeurt bij de derde deelvraag), omdat zo de mogelijke verschillen en overeenkomsten tussen de Amerikaanse en Nederlandse nieuwsmedia ook ontdekt kunnen worden.

De eerste deelvraag zal door middel van een literatuuronderzoek worden beantwoord. De onderzoeker beschikt namelijk niet over de middelen en de tijd om de Chinese staatscensuur eigenhandig te analyseren en bovendien is in de voorbereidende fase van het onderzoek al geconstateerd dat er voldoende wetenschappelijke literatuur over dit onderwerp bestaat. De onderzoeksmethode die wordt gebruikt om de tweede en de derde deelvraag te beantwoorden is de kwantitatieve inhoudsanalyse.

Het onderzoeksmateriaal voor dit onderzoek is afkomstig uit drie verschillende kranten: *China Daily* (China), *New York Times* (Verenigde Staten) en *NRC Handelsblad* (Nederland). De artikelen die in analyse zijn opgenomen zijn gepubliceerd tussen 1 januari 2007 en 31 december 2009. Elk van de genoemde kranten is een *newspaper of record*, wat betekent dat deze dagbladen in eigen land worden gezien als een autoriteit op het gebied van betrouwbare nieuwsgaring. In dit onderzoek staat het bronnengebruik in de drie genoemde kranten representatief voor de wijze waarop Chinese, Amerikaanse en Nederlandse journalisten in China te werk gaan. Om de kwantitatieve inhoudsanalyse uit te kunnen voeren is vooraf een waarnemingsinstrument opgesteld om de onderlinge verschillen en overeenkomsten systematisch te kunnen meten.

De analyse van het bronnengebruik in China is een unicum in het wetenschappelijke veld. Nog niet eerder is er aandacht geschonken aan de invloed van de Chinese journalistieke situatie op het verschil in de toegang en gebruik van bronnen door Nederlandse en Amerikaanse buitenlandcorrespondenten enerzijds en lokale Chinese journalisten anderzijds. Bestaande onderzoeken leggen voornamelijk de focus op de frames die in de buitenlandse berichtgeving over China te vinden zijn, zoals dat van Zengjun Peng (verbonden aan Missouri School of Journalism) in de periode 1992 tot en met 2001 (Peng, 2004). Het research dat in het kader van deze thesis is uitgevoerd, is een poging om dit gat in de wetenschappelijke literatuur te dichten.

Het selecteren en toepassen van bronnen is grotendeels bepalend voor de resulterende berichtgeving. De geschreven artikelen worden immers gelezen door een groot publiek, dat op zijn beurt de aangeleverde informatie gebruikt om een beeld te vormen over het besproken onderwerp. Met de komst van het Internet is het weliswaar eenvoudig om alternatieve nieuwskanalen te raadplegen, maar er moet niet worden vergeten dat de onderzochte kranten een leidende positie innemen in de nationale nieuwsmedia en dus een grote invloed uitoefenen op de manier waarop andere nieuwsorganisaties (dus ook via het Internet) hun nieuws naar voren brengen.

En dit geldt des te meer wanneer het nieuws betrekking heeft op China. Voor de inwoners van de Verenigde Staten en Nederland is China een relatief onbekend land, met een complexe cultuur en geschiedenis die doorgaans onbekend zijn. Aan de andere kant heeft China in de afgelopen decennia zich opgewerkt tot een economische grootmacht van formaat, met een vergaande invloed op het internationale politieke

toneel. Om hier op een juiste wijze op te reageren is het dus van groot belang dat de burgers van andere landen op een correcte manier worden ingelicht over actuele gebeurtenissen in China, door middel van onafhankelijke, volledige en relevante krantenartikelen. Hun stem is namelijk bepalend voor het buitenlandbeleid van de eigen regering. Op basis van dit research kan worden vastgesteld of de Chinese journalistieke situatie de Amerikaanse en Nederlandse buitenlandcorrespondenten in staat stelt om deze kwaliteitsberichtgeving te kunnen verzorgen.

Tot slot kan dit onderzoek meer vertellen over de positie van de buitenlandcorrespondent in de Amerikaanse en Nederlandse nieuwssector. Vanuit financieel oogpunt is het voor krantenredacties steeds minder aantrekkelijk om in het buitenland correspondenten te vestigen en wordt er vaker gekozen voor kostenbesparende alternatieven, zoals het inschakelen van persbureaus, het toepassen van *parachute journalism* (het inzetten van buitenlandcorrespondenten, freelancers en *stringers* op uitzendbasis). De positie van buitenlandcorrespondenten in niet-vrije landen staat echter onder nog hogere spanning, want heeft het eigenlijk wel zin om relatief veel geld te investeren in een buitenlandcorrespondent die zijn werk niet naar behoren kan uitvoeren? Dit onderzoek zal in ieder geval voor de Chinese situatie duidelijkheid bieden over de invloed van journalistieke restricties op de werkomstandigheden van buitenlandcorrespondenten en de uiteindelijke berichtgeving.

Deze thesis is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk zullen relevante journalistieke theorieën worden besproken en zal er dieper worden ingegaan op de Chinese journalistieke context. Hierna zal in het derde hoofdstuk de toegepaste onderzoeksmethode worden besproken en vervolgens zullen in hoofdstuk vier de resultaten van de kwantitatieve inhoudsanalyse worden gepresenteerd. Ter afsluiting zal in het laatste hoofdstuk worden getracht een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag en de deelvragen en is er ruimte voor discussie.

2. Buitenlandcorrespondenten en het Chinese journalistieke landschap

James Creelman, Richard Harding Davis en Luigi Barzini brachten in ‘de gouden eeuw van de oorlogscorrespondent’ (1865-1914) het verre buitenland naar de Westerse huishoudens, die op hun beurt de avontuurlijke verhalen in grote getale verslonden (Knightley, 2004). De positie van de buitenlandcorrespondent in het hedendaagse journalistieke landschap is echter niet meer zo onaantastbaar en prestigieus als het eens ten tijde van deze journalistieke pionieren is geweest. Toenemende competitie, bezuinigingen en alternatieve nieuwsbronnen hebben ertoe geleid dat de positie van de (kostbare) traditionele buitenlandcorrespondent onder druk is komen te staan (Hamilton & Jenner, 2004).

Anderzijds is er steeds meer wetenschappelijke aandacht voor de wijze waarop deze journalisten in niet-democratische, semi-democratische en dictatoriale landen hun werk (zouden moeten) uitoefenen (Kester & Sakr, 2010). Hoe kunnen journalisten in een ondoorzichtige en gecensureerde maatschappij veilig functioneren en toch journalistieke waarden als objectiviteit en transparantie hooghouden? Zoals al is vermeld, staat de journalistieke situatie in China hierbij centraal.

Dit contextueel en theoretische kader is opgebouwd uit twee secties. In het eerste gedeelte zal nader worden ingegaan op de journalistieke zijde van het onderzoek en zal onder meer worden ingegaan op de relatie tussen bron en journalist, transparantie als journalistieke waarde, het proces van nieuwsgaring en de positie van de buitenlandcorrespondent in de journalistieke sector. Vervolgens zal worden ingegaan op het journalistieke klimaat in China, hervormingen in de Chinese media-industrie en de ontwikkelingen binnen het nationale mediasysteem.

2.1 De journalistieke context

2.1.1 Hoezo buitenlands nieuws?

Het is eigenlijk op zijn minst vreemd dat wij ook maar enige interesse hebben in gebeurtenissen die zich elders voltrekken en die op geen enkele wijze van invloed zijn op onze directe omgeving of ons dagelijks leven. Op het eerste gezicht heeft een Nederlander er bijvoorbeeld weinig aan om te weten dat in Kirgizië de nationale regering door de oppositie omver is geworpen (www.nrc.nl, 7 april 2010). Ulf

Hannerz (2000) wijst in dit kader op de opkomst van de geïnformeerde burger, die niet alleen geïnteresseerd is in kwesties die zich in de nabije omgeving afspelen, maar ook waarde kan vinden in gebeurtenissen die niet op directe wijze van invloed zijn op de eigen persoon. Om deze raadselachtige behoefte te verklaren heeft Hannerz twee begrippen geïntroduceerd: *political cosmopolitanism* en *cultural cosmopolitanism*. Met het eerste concept richt hij zich op het politieke verantwoordelijkheidsgevoel dat zich niet laat beperken door nationale grenzen. De kosmopolitische burger ziet zijn eigen wereld niet als de natiestaat waarin hij resideert, maar de gehele wereld wordt door hem als ‘zijn’ omgeving ervaren. Hannerz’ concept heeft gelijkenissen met McLuhan’s *global village* (McLuhan, 1962), hoewel het *political cosmopolitanism* meer geënt is op een globaal verantwoordelijkheidsgevoel dan op globale (communicatieve) interconnectie. Daarnaast geeft Hannerz met het *cultural cosmopolitanism* aan dat de mens zich steeds meer bewust is van het bestaan van verschillende *modes of thought* (levenswijzen, menselijke producten en vaardigheden) en deze ook in groeiende mate kan waarderen. Vanuit dit opzicht kunnen andere culturen als inspiratie dienen om het eigen leven te verrijken of om de eigen levenswijze in perspectief te zien. Hannerz wijst er wel op dat dit kosmopolitische gevoel niet bij iedereen in gelijke mate aanwezig is.

In theorie mag de behoefte aan buitenlands nieuws in ieder geval deels door Hannerz’ benadering worden verklaard, in de praktijk blijkt dat de aandacht voor internationaal nieuws de laatste jaren steeds minder is geworden. Lezers laten zich liever prikkelen door sensationele gebeurtenissen als oorlogen en rampen, hoewel er periodes zijn van hernieuwde routineuze aandacht voor internationaal nieuws, zoals na de aanslag op het World Trade Center in 2001. Deze interesse is echter over het algemeen weer snel verdwenen (Kester, 2010). Er kan dus worden vastgesteld dat het publiek tegenwoordig minder belangstelling heeft voor buitenlands nieuws (Hamilton & Jenner, 2004). Deze constatering zet niet alleen vraagtekens bij de mate waarin we kunnen spreken van een globaliserende wereld, maar verklaart ook deels waarom de positie van de buitenlandcorrespondent in het journalistieke veld juist nu zo onzeker is.

2.1.2 Alternatieven voor de traditionele buitenlandcorrespondent

De journalistiek is aan het veranderen. Commerciële belangen worden steeds belangrijker in de besluitvorming van directies van mediaorganisaties, de traditionele persmedia moeten de concurrentie aangaan met nieuwe media en het publiek heeft andere behoeftes gekregen. John Maxwell Hamilton en Eric Jenner (2004) stellen in dit opzicht dat er zich drie significante transformaties hebben voorgedaan die ertoe hebben geleid dat er een nieuwe kijk nodig is op het beroep van buitenlandjournalist.

Zij wijzen ten eerste op de gestegen kosten van het plaatsen van een permanente buitenlandcorrespondent. Uit onderzoek is gebleken dat 53% van de redacteuren dit als het grootste obstakel zien om buitenlandcorrespondenten in te zetten (Pew Research Center, 2002). Er zijn kranten die juist worden gelezen omdat zij veel buitenlandcorrespondenten in dienst hebben, zoals de *New York Times*, maar deze overweging speelt bij de meeste lezers geen rol van betekenis. Aan de andere kant wijzen zij erop dat het publiceren van buitenlands nieuws kan zorgen voor psychologische beloningen zoals betrokkenheid bij publieke diensten en onderhandelingsrechten bij de eigen regering. Persorganisaties hebben echter ook commerciële belangen en het zoeken naar kostenbesparende alternatieven zou hier uitkomst kunnen bieden om de buitenlandcorrespondent, al dan niet in een andere gedaante, te behoeden voor uitsterving. Voorbeelden hiervan zijn *parachute journalists*, journalisten die alleen worden uitgestuurd naar andere landen wanneer er iets nieuwswaardigs gebeurt, en *foreign foreign journalists*, autochtone journalisten die werken voor een buitenlandse krant.

Hoewel ook Hamilton en Jenner (2004) constateren dat mensen meer behoefte hebben aan lokaal nieuws dan aan buitenlands nieuws, geven zij echter aan dat de grens die beide genres van nieuws scheidt, steeds vager wordt. Naar hun inzicht speelt het lokale nieuws zich af in een globale context en deze '*local stories far from home*' kunnen er toch voor zorgen dat lezers van kranten bekend raken met buitenlandse actualiteiten. Hier is dus een verandering in de verhouding tussen de nieuwswaarden *proximity* en *scope* te bemerken. Met de eerste nieuwswaarde wordt de geografische afstand bedoeld tussen een gebeurtenis en de nieuwsproducent en zijn publiek en met *scope* wordt aangegeven in hoeverre een gebeurtenis in psychologische zin als dichtbij wordt ervaren. Een nieuwsorganisatie heeft geen invloed op de geografische afstand van het nieuws, maar kan het wel zo brengen dat een buitenlands nieuwsfeit

vanuit een lokale context toch als nabij wordt ervaren. Hier kan worden geconcludeerd dat het belang van de nieuwswaarde *proximity* bij het publiek is toegenomen en dat nieuwsproducenten hiermee rekening houden. Om toch buitenlands nieuws te kunnen aanleveren, krijgt het juist daarom een lokale *spin* mee (Shoemaker, Lee, Han & Cohen, 2007).

De laatste transformatie die zij noemen is technische innovatie, waarmee zij vooral doelen op het Internet. De economische barrières om op globale schaal informatie te verspreiden zijn door de komst van het Web grotendeels verdwenen en mede hierdoor is het nieuwspubliek niet meer passief en eenduidig, maar juist actief en divers wanneer het aankomt op nieuwsconsumptie. Nieuwe vormen van buitenlandcorrespondenten, zoals de *foreign national correspondent* (een autochtone journalist die in een buitenlandse krant over zijn eigen land schrijft) en de *amateur foreign correspondent* (iedereen die geen professionele journalist is maar wel informatie over het ene land naar het andere land stuurt) kunnen hier uitkomst bieden.

Flexibiliteit en het inzetten van *locals* lijken de kernwoorden te zijn van mogelijke oplossingen. De traditionele opvatting over de buitenlandcorrespondent als een uitgezonden journalist die zich voor langere tijd vestigt in een ander land, is vanuit dit perspectief niet langer houdbaar. Anderzijds valt niet te ontkennen dat deze nieuwe vormen van buitenlandjournalistiek vergaande gevolgen zullen hebben voor de inhoud, diepgang en objectiviteit van journalistieke producten.

2.1.3 De positie van bronnen in de nieuwsproductie

De journalist is afhankelijk van bronnen om nieuws te kunnen produceren. Bronnen zijn de mensen, plaatsen of organisaties vanwaar potentieel nieuws afkomstig is en waar nieuws kan worden nagetrokken (Harcup, 2009). In de praktijk kunnen echter niet alle personen en organisaties worden geraadpleegd die bij bepaalde kwesties of gebeurtenissen betrokken zijn, aangezien journalisten doorgaans in een kort tijdsbestek een onderhoudend verhaal moeten voortbrengen. Bij de selectie van bronnen is efficiëntie de belangrijkste factor in de besluitvorming; journalisten hebben slechts de beschikking over een korte periode waarbinnen zij informatie kunnen verzamelen en moeten daarvoor met zo min mogelijk bronnen op de meest snelle en gemakkelijke manier toch een ‘goed’ artikel schrijven (Gans, 1980).

Deze werkwijze heeft geleid tot professionele routines die worden ingezet bij de keuze van bronnen. Zo worden bronnen die eerder als bron hebben gediend vaak op een later tijdstip opnieuw als zondanig ingezet (*past suitability*). Voorgaande successen geven in bepaalde mate een garantie voor de bruikbaarheid en kwaliteit van een bron, zodat een journalist niet hoeft te vrezen dat hij zijn tijd niet functioneel besteedt. Hiernaast heeft een bron meer kans om gekozen te worden wanneer de reporter verwacht dat hij met weinig inspanning van hem veel informatie kan verkrijgen (*productivity*). Ook hier probeert de journalist zich ervan te verzekeren dat hij in een zo klein mogelijk tijdsbestek zoveel mogelijk informatie kan vergaren. De betrouwbaarheid en de eerlijkheid van een bron zijn ook relevante selectie-eisen, omdat bij het gebruik van betrouwbare bronnen weinig tijd hoeft te worden opgeofferd aan het natrekken van informatie (*reliability* en *trustworthiness*). Tot slot hebben reporters de voorkeur voor bronnen met een officiële positie (*authoritativeness*) en bronnen die zich goed kunnen uitdrukken (*articulateness*) (Gans, 1980: 129-131).

Deze fixatie op efficiëntie bij bronselectie komt voort uit de arbeidsethos van persorganisaties en commerciële belangen en niet uit de behoefte om kwalitatief en volledig nieuws te brengen. De vraag is echter of deze ‘efficiënte’ werkwijze niet leidt tot een vertekend beeld. Michael Schudson (1989) heeft er al eens op gewezen dat journalisten de neiging hebben om mensen met macht te bevoordelen. De ongelijke toegang tot nieuws die hiermee gepaard gaat, zou schadelijke sociale effecten kunnen hebben wanneer bepaalde sociale groepen meer worden gerepresenteerd dan anderen. Herbert Gans (1980) wijst echter op nog een ander mechanisme dat ertoe leidt dat het aantal geraadpleegde bronnen relatief klein blijft. Journalisten hebben de neiging om andere journalisten en nieuwsmedia te gebruiken om hun eigen informatie te checken en te valideren, wat leidt tot *circulair circulation*: het schrijven van wat er al geschreven is.

De relatie tussen een journalist en zijn bron wordt vaak afgeschilderd als een machtsstrijd om de publieke opinie op de korte termijn. De journalist moet nieuws produceren dat voldoet aan de eisen van de ideologie en de procedures van zijn beroep en dient deze informatie weer te geven zonder zelf positie in te nemen. De bron heeft daarentegen ook belangen en beide proberen in het proces van nieuwsgaring hun organisatorische en maatschappelijke positie hoog te houden. Larsåke Larsson (2002) wijst met betrekking tot de specifieke relatie tussen journalist

en politicus op de wisselwerking tussen de wil van de journalist om informatie te verkrijgen en de behoefte aan media-aandacht van de politicus. Soms heeft de journalist de overhand, soms de politicus. Hoewel zij niet zonder elkaar kunnen en dus genoodzaakt zijn om samen te werken, bepaalt de macht van de journalist enerzijds en de macht van de politicus anderzijds ook in deze visie wie van het meeste voordeel kan genieten.

Daniel Berkowitz (2009) stelt echter dat nieuws niet wordt voortgebracht door een sociaal autonome journalist die zijn eigen integriteit op het spel zet wanneer hij informatie uit bronnen verzamelt. Hij richt zich op culturele locaties waar de betekenis van nieuws wordt geconstrueerd, gedeeld en gereconstrueerd: zogenaamde *interpretative communities*. De betekenis van broninformatie komt niet alleen in de *interpretative community* van de journalist tot stand; ook in de *interpretative community* van zijn beroep, van zijn bron en van zijn mediaorganisatie voltrekt zich een overeenkomstig proces van betekenisvorming. De journalist in kwestie moet ook met deze betekenissen rekening houden wanneer hij nieuws produceert. Simpel gezegd houdt dit in dat een journalist bewust dient te zijn van het feit dat andere betrokken partijen de aangeleverde informatie afwijkend kunnen interpreteren. Vanuit dit perspectief is er dus geen sprake van een machtsstrijd tussen journalist en bron, maar juist van een proces waarin verschillende afwegingen van informatie door de journalist in een nieuwsproduct worden verenigd.

Journalisten gebruiken dus bronnen om informatie over gebeurtenissen te verkrijgen die zij als nieuws kunnen bestempelen. Om het geleverde nieuwsproduct te kunnen legitimeren, is transparantie echter een vereiste. Transparantie kan worden gedefinieerd als het aangeven van waar de informatie van de journalist afkomstig is. Het geven van de tijd, plaats en context van informatie en verklaringen van bronnen is het fundament voor objectieve journalistiek. Door transparant te zijn benadrukt de journalist het mediërende karakter van zijn beroep en onderschrijft hij het idee dat nieuws niet wordt weergegeven zoals het is gebeurd, maar zoals het is verteld (Rupar, 2006).

2.1.4. De plaatsing en motivatie van buitenlandcorrespondenten

Grote Amerikaanse en Europese kranten hebben uitgebreide netwerken van buitenlandcorrespondenten die over de gehele wereld zijn gevestigd. Zo heeft de *New York Times* 40 buitenlandcorrespondenten in dienst die zijn verspreid over 25 kantoren. Deze kantoren bevinden zich echter vooral in West-Europa en Noord-Amerika, wat als simpele reden heeft dat andere delen van de wereld vanuit metropolen als Londen, Parijs en New York relatief snel en gemakkelijk zijn te bereiken. Bovendien kan de familie van de desbetreffende correspondent zo genieten van een comfortabele leefomgeving. Zo zijn ook buitenlandjournalisten in China voornamelijk in Beijing en Hong Kong gestationeerd (Hannerz, 2000).

De standplaats waar buitenlandcorrespondenten hun werk uitvoeren staat echter niet vast. Tot zekere hoogte komen nieuwscentra op en verdwijnen weer na verloop van tijd wanneer de nieuwswaarde van de regio is gedaald. Toen China moeilijk toegankelijk was voor buitenlandse journalisten, werd er voornamelijk gewerkt vanuit Hong Kong. Toen China meer open werd, was Hong Kong in journalistiek opzicht niet meer interessant en vertrokken de meeste correspondenten naar Beijing (Hannerz, 2000).

Wanneer er wordt gekeken naar de individuele motivaties van journalisten om zich voor langere tijd in het buitenland te vestigen, is er een duidelijk onderscheid te maken tussen twee groepen. De eerste groep journalisten behoort tot de *spiralists*. Zij koesteren de gedachte dat hun sociale mobiliteit in hun eigen persorganisatie samenhangt met hun geografische mobiliteit. Vooral grote persbedrijven richten zich bij het rekruteren van nieuwe medewerkers op de mensen die om de drie tot vijf jaar een andere standplaats willen verwerven. Sommige locaties zijn natuurlijk meer aantrekkelijk dan andere en het vooruitzicht van een interessante werkomgeving kan een belangrijke motivatie zijn om te verhuizen. De tweede groep valt onder de *longtimers*, buitenlandcorrespondenten die voor langere tijd in een land zijn gevestigd. Sommige journalisten hechten veel waarde aan het leven in het bepaald land en zien het correspondent-zijn als het middel hiertoe; anderen komen in een later stadium er pas achter dat zij niet meer terug of naar een andere plek willen.

2.1.5. Persvrijheid

Hoewel geen natie openlijk zal bekennen dat het tegen persvrijheid is, wordt er wel degelijk creatief omgegaan met de precieze definiëring van deze term. Wellicht is het veiliger om te stellen dat dit concept door verschillende naties vanuit alternatieve invalshoeken wordt benaderd. Hoe dan ook, persvrijheid in Europa is niet hetzelfde als persvrijheid in China, India of Rusland. Aangezien dit onderzoek zich richt op de toegang en het gebruik van bronnen in niet-vrije landen, is het van belang om eerst vast te stellen welke definitie van ‘persvrijheid’ hier zal worden gehanteerd.

Wanneer de verschillende definities van persvrijheid onder de loep worden genomen, zijn er drie categorieën aan te wijzen waarin deze beschrijvingen kunnen worden gecategoriseerd. De *market driven* definitie is als volgt: persvrijheid is het recht van spreken, uitzenden en publiceren zonder vooraf gestelde beperkingen van de overheid, maar met begrensde juridische aansprakelijkheid die pas na de daadwerkelijke publicatie van kracht wordt. Daarnaast kan persvrijheid ook juridische garanties bieden voor toegang tot de overheid, het bedrijfsleven en personen en omvat hiermee dus ook het recht op informatie. Ook bevat deze definitie het recht om te reageren en te corrigeren, bepaalde regels ter bescherming van journalisten en een beperkt recht op toegang tot media. Vanuit deze visie is persvrijheid dus het vrij verspreiden en ontvangen van informatie zonder overheidscontrole, maar binnen de grenzen van de wet. Hoewel deze beschrijving over het algemeen voornamelijk in Europa en de Verenigde Staten wordt toegepast, zijn er tussen verschillende Westerse landen wel onderlinge verschillen in de mate waarin publicaties vanuit het oogpunt van nationale veiligheid, bescherming van het privé-leven of het behoud van de sociale orde door de regering kunnen worden tegengehouden (Stevenson, 2004).

De tweede categorie is de *communitarian* definitie van persvrijheid, opgesteld door Vladimir L. Lenin. De marktgedreven definitie was in zijn ogen de persvrijheid van de rijken die via de media het proletariaat konden indoctrineren en misleiden. De staat wordt vanuit dit standpunt niet gezien als een potentiële dreiging voor de vrijheid om informatie via verschillende media uit te wisselen, maar juist als de aangewezen institutie om toegang tot media voor alle sociale groepen te verzekeren. Deze benadering impliceert echter dat de inhoud van mediaproducten buiten de persvrijheid wordt geplaatst, waardoor de staat de ruimte wordt gegeven om bepaalde boodschappen tegen te houden of te veranderen, zonder zich te beroepen op de wet.

Hoewel tegenwoordig geen land deze *communitarian* definitie nog hanteert, zijn er verschillende naties die wel vanuit deze principes hun eigen definitie van persvrijheid hebben opgesteld (Stevenson, 2004).

In Oost-Azië is tot slot de *authoritarian* definitie van persvrijheid het meest gangbaar. Hier mag de overheid de media mobiliseren om nationale vooruitgang te stimuleren, wat betekent dat de media de vrijheid krijgen zolang ze niet het nationale belang aantasten. Over het algemeen zijn voormalig communistische landen meer geneigd om de autoritaire definitie over te nemen dan de marktgedreven definitie (Stevenson, 2004).

Deze uiteenlopende benaderingen roepen natuurlijk de vraag op waarom er geen internationale regels worden opgesteld om de persvrijheid op mondiaal niveau te waarborgen; de internationale instituties (bijvoorbeeld de VN) die nodig zijn om de persvrijheid te kunnen verzekeren bestaan immers. Het is inderdaad zo dat in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens een artikel is opgenomen dat betrekking heeft op vrijheid van meningsuiting en persvrijheid. Er bestaat echter geen wettelijke verordening om dit artikel kracht bij te zetten. Internationaal overleg met betrekking tot deze kwestie, zoals het NWICO-debat in de jaren 70 en 80 (geïnitieerd door UNESCO) stuitte op verzet van onder andere de Verenigde Staten (Carlson, 2005). Een andere reden is dat persvrijheid traditioneel wordt gezien als een nationale aangelegenheid. Dit is een logisch gegeven gezien de bonte verzameling van definities die met betrekking tot persvrijheid bestaat en verklaart waarom veel landen geen heil zien in internationale persregulering. Als laatste kan worden aangedragen dat veel landen wel menen de marktgedreven definitie te onderschrijven, maar dit niet in de praktijk brengen (Stevenson, 2004).

Wanneer in dit onderzoek wordt gesproken over persvrijheid, zal de *market driven* definitie worden bedoeld. Dit betekent dat het onderzoek weliswaar vanuit een Westers perspectief is uitgevoerd, maar door de omliggende en relatief precieze omschrijving is deze benadering het meest wetenschappelijk en meest gangbaar in gebruik. Het belangrijkste argument is echter dat deze definitie overeenkomt met die van persvrijheidsorganisatie Freedom House. In de volgende sectie (2.2.4.) zal dieper worden ingegaan op de persvrijheid in China.

2.1.6 De buitenlandcorrespondent ten opzichte van de lokale journalist

De ene natie kan meer of minder persvrijheid toestaan dan een andere natie, maar het blijft de vraag of de buitenlandcorrespondent in dezelfde mate als lokale journalisten wordt vrijgelaten of beperkt. Is het realistisch om aan te nemen dat zij op gelijke wijze worden behandeld of wordt er doorgaans toch onderscheid gemaakt tussen beide groepen reporters?

William Hachten en James Scotton (2007) hebben de conclusie getrokken dat de vrijheid van toegang waarvan een buitenlandcorrespondent geniet, in directe relatie staat tot de onafhankelijkheid en de vrijheid van toegang van lokale journalisten. Wanneer lokale journalisten door de overheid in hun werk worden beperkt of wanneer de nieuwsmedia in handen zijn van een bepaalde overheidsinstantie, is het zeer waarschijnlijk dat buitenlandcorrespondenten op dezelfde beperkingen zullen stuiten. De resultaten van dit onderzoek zouden meer licht kunnen werpen op de aannemelijkheid van deze stelling, aangezien zowel het brongebruik van zowel lokale als buitenlandse kranten in de analyse is opgenomen.

Naast de verschillen in toegang en onafhankelijkheid tussen buitenlandse en binnenlandse journalisten is er ook wetenschappelijke aandacht besteed aan de mate waarin buitenlandcorrespondenten een andere representatie geven van gebeurtenissen dan lokale journalisten. Zo bestaat er het gevaar van een *double misreading*: buitenlandse journalisten zijn niet altijd in staat om hetgeen dat ze zien, horen en lezen in de juiste context te plaatsen. Wanneer de lezer van het artikel ook niet over de kennis beschikt om de aangeleverde informatie juist te interpreteren, is er dus tweemaal sprake van een ‘verkeerde lezing’ van de situatie. Bovendien hebben buitenlandcorrespondenten de neiging om complexe kwesties te reduceren tot dichotome tegenstellingen (bijvoorbeeld goed tegenover slecht, sterk tegenover zwak en dader tegenover slachtoffer). Ook blijken buitenlandjournalisten bij de selectie van bronnen de voorkeur te hebben voor contacten die zoveel mogelijk aansluiten bij het eigen wereldbeeld (Louw, 2004).

De buitenlandcorrespondent beschikt dus ondanks zijn plaatsing in het buitenland niet automatisch over de kennis en kundigheid om kwesties en gebeurtenissen op een correcte wijze onder woorden te brengen. Deze uitleg van de werkwijze van de buitenlandcorrespondent geeft wel duidelijk weer dat de resultaten van de analyse van brongebruik wel gerelativeerd moeten worden. Een

buitenlandcorrespondent kan dan misschien wel van een bepaalde bron gebruik maken en op een juiste manier aangeven hoe hij de informatie van hem heeft verkregen; of hij de informatie ook op een adequate manier in zijn nieuwsproduct kan toepassen is echter een tweede.

2.2. Het journalistieke landschap in China

Het hedendaagse China is niet meer het China van Mao Zedong, het rode boekje en de Culturele Revolutie. Het ‘land van het midden’ heeft een prominente positie kunnen verwerven in de wereldorde van vandaag en is op economisch gebied een belangrijke speler die niet meer over het hoofd kan worden gezien. Er is veel veranderd, maar veel is ook bij het oude gebleven. In deze sectie van dit hoofdstuk zal de positie van de media en voornamelijk de journalistiek in China centraal staan en zal onder meer aandacht worden geschonken aan de relatie tussen het Westen en China, economische hervormingen, persvrijheid, het Chinese mediasysteem en de Chinese journalistieke praktijk.

2.2.1. ‘The rise of Asia’

China staat op mondiaal niveau sterk in zijn schoenen. In de afgelopen tien jaar heeft het land kunnen genieten van een gemiddelde economische groei van 8,4% per jaar (www.evd.nl) en is het niet verkeerd om hier te spreken van ‘*the rise of Asia*’. Kishore Mahbubani (2008), professor publiek beleid aan de National University of Singapore, heeft niet alleen vastgesteld dat China inderdaad in opkomst is, hij heeft bovendien drie mogelijke scenario’s opgesteld met betrekking tot de wijze waarop het Westen in de toekomst zal omgaan met het Aziatische succes.

Hij voorziet ten eerste ‘de mars naar moderniteit’. In de westerse media wordt het Chinese volk afgeschilderd als het slachtoffer van een meedogenloze consumptiecultuur, terwijl de drang om naar westers ideaal een comfortabel middenklassenbestaan op te bouwen juist nieuwe mogelijkheden biedt. Mahbubani geeft aan dat het bereiken van moderniteit (in zijn ogen de opkomst van de middenklasse) juist zal leiden tot vrede en vermindering van armoede. Onder de armen zorgt deze ontwikkeling voor hoopvolle perspectieven voor de toekomst en degenen die deze welvaart reeds hebben verworven, zullen niet snel instemmen om de wapens op te nemen, aangezien zij juist dan het risico lopen om hun opgebouwde

welvaart te verliezen. Vanuit dit perspectief zal het Westen niet hoeven te vrezen voor een eventuele oorlog en zal de armoede in Azië snel afnemen.

Als tweede alternatief noemt Mahbubani ‘het terugtrekken op zijn bolwerken’, waarmee hij wijst op de kans dat het Westen protectionistische maatregelen zal inzetten om de eigen economie te beschermen. Hij ziet dit scenario somber in; niet alleen zal de economische groei van ontwikkelingslanden in gevaar worden gebracht, ook zal dit leiden tot minder economische, culturele en sociale openheid. ‘De triomf van het westen’ is zijn laatste mogelijke toekomstbeeld. De VS en de EU winnen de strijd tegen het communisme en vormen samen de twee grootmachten die de wereld zullen domineren. Mahbubani verwijst in deze context naar het beroemde artikel van Francis Fukuyama, *The end of history?*, waarin de laatstgenoemde de finale overwinning van de westerse beschaving poneert (Mahbubani, 2008: 58).

Het Chinese succes is dus vanuit deze visie gezien geen tijdelijke economische opleving zonder structurele consequenties. De wijze waarop de westerse media China in beeld brengen is een belangrijke factor die deels bepalend zal zijn voor de positie die de Verenigde Staten en Europa ten opzichte van China zullen innemen. Maxwell E. McCombs en Donald L. Shaw (1972) hebben namelijk eerder gewezen op de mogelijkheid van mediaorganisaties om te bepalen aan welke onderwerp er aandacht wordt besteed en welk belang er aan het desbetreffende onderwerp wordt gehecht (*agenda-setting*). De publieke opinie betreffende de verhouding met China kan dus zeker veranderen door de manier waarop journalisten dit land benaderen, wat natuurlijk weer gevolgen zal hebben voor de politieke besluitvorming.

2.2.2. *Hervormingen in de Chinese mediasector*

In 1997 hakte partijleider Jiang Zemin tijdens de *shiwu da* (het 15^e nationale congres van de CCP) een belangrijke knoop door die de economische toekomst van China voor eens en voor altijd zal veranderen. Geheel in strijd met de communistische ideologie werd de beslissing genomen om de SOE's (*State Owned Enterprise*) te privatiseren. Deze omslag kwam niet uit de lucht vallen; de Chinese economie werd getergd door gebrekkige efficiëntie, corruptie aan de managementtop en een zwakke financiële gezondheid. Voor buitenlandse investeerders betekende deze kentering het begin van de ontsluiting van de Chinese markt (Huang, 2007).

Het traditionele staatssocialistische model dat vanaf de geboorte van de Chinese Volksrepubliek de economie organiseerde, werd eind jaren 70 ingeruild voor het marktsocialistische model. Deze grootschalige reorganisatie was nodig, aangezien de Grote Sprong Voorwaarts (*Dàyuèjìn*), het tweede vijfjarenplan van Mao dat in 1958 werd gelanceerd, was uitgemond in een desastreuze mislukking. De grootschalige hongersnood die na de invoering van dit economische programma volgde, eisten naar schatting tussen de 20 tot 43 miljoen levens. Ook de Culturele Revolutie, door Mao ingesteld om het maoïstische gedachtegoed nieuw leven in te blazen, kon zelfs niet met harde hand ervoor zorgen dat de kritiek op de toenmalige partijleider verdween. Deze ‘rode tereur’ maakte echter voor Deng Xiaoping (de opvolger van Mao na zijn overlijden in 1976) de weg vrij om over te stappen op het marktmodel (Schoppa, 2000).

Het marktsocialistische model hield eigenlijk in dat het marktmodel werd ingevoerd zonder dat er sprake was van privatisering. Dit economische systeem bleef tot de jaren 90 overeind, maar de hervormingen van 1979 hebben uiteindelijk niet het gewenste effect opgeleverd. De gemiddelde welvaart van de bevolking nam weliswaar toe, maar zoals eerder gezegd had de Chinese economie te lijden onder inefficiëntie en corruptie. Na de privatisering werd in april 2002 overeengekomen dat ook buitenlandse investeerders aandeelhouder mochten zijn in grote SEO's, zolang deze bedrijven geen sleutelrol hadden in de nationale of economische veiligheid (Huang, 2007).

Omwille van deze voorwaarde werd de Chinese mediasector niet de kans geboden om zich van zijn SEO-status te ontdoen. De bedrijfsvoering binnen de mediaorganisaties verschoof wel van een propagandageoriënteerde naar een publieksgeoriënteerde werkwijze; westerse mediapraktijken, formats en professionele codes werden overgenomen en er kwam meer ruimte voor onderlinge competitie tussen mediabedrijven. Economische problemen bleven echter aanhouden, bedrijven kwamen kapitaal tekort en hadden te maken met lage professionele standaarden. De Chinese pers kon alleen overeind blijven door Chinese burgers te verplichten om abonnementen te nemen en door subsidies vanuit de staat. Ondanks deze financieel misère kreeg de mediasector dus geen toegang tot binnenlands en buitenlands kapitaal (Huang, 2007).

Na toetreding tot de WTO (World Trade Organisation) in 2001 versnelde de Chinese regering de invoer van structurele hervormingen in de mediasector en werden

maatregelen genomen om deze sector weer financieel rendabel te maken. Slecht presterende mediabedrijven moesten hun productie stopzetten en de resterende organisaties werden verplicht om deel te nemen aan een herstructureringsprogramma. Maar de meest belangrijke ommekeer was dat vanaf toen ook binnenlandse en buitenlandse privé-investeringen welkom waren, hoewel geldschietters niet meer dan 40% van de aandelen in handen mochten hebben. De gevolgen waren rigoureuus: 1452 kranten waren bij deze hervormingen betrokken, 677 kranten werden opgedoekt, 325 kranten werden ondergebracht in commerciële mediagroepen, 310 kranten werden gescheiden van overheidsinstellingen en 94 officiële staatsjournalisten werden omgetoverd tot vrije publicisten. Kranten met een sleutelrol voor de partij beleven echter behouden (Huang, 2007).

De mediasector is vandaag de dag de meest winstgevende industrie van de Chinese economie met een gemiddelde ROI (*Return On Investment*) van 24%. Chengju Huang (2007), media- en communicatiewetenschapper aan de RMIT University te Melbourne, vroeg zich af op welke manier deze commerciële potentie overeenkomt met de belangen van de staat. De toenemende commerciële druk vanuit binnenlandse, maar ook buitenlandse investeerders zou ertoe kunnen leiden dat de controle van de Chinese regering op de inhoud van mediaproducten zou verminderen. Om dit te voorkomen stelde de staat twee zogenaamde *safety devices* in om de zijn invloed veilig te stellen. Ten eerste werden mediaondernemingen gereorganiseerd volgens het *dual track* principe: zakelijke operaties en redactionele operaties werden van elkaar gescheiden, zodat de redacteuren ook na de hervormingen ‘socialistische’ media konden blijven produceren. Bovendien werden buitenlandse partijen verplicht om een *joint venture* aan te gaan met een staatsbedrijf. Deze SOE moest in alle gevallen de grootaandeelhouder blijven en beschikte daarnaast over de uitgegeven medialicenties.

Er valt te verwachten dat deze relatieve vrijheid voor mediaorganisaties op een bepaalde manier de Chinese journalistieke praktijk heeft veranderd, ook op het gebied van de selectie en het gebruik van bronnen. De Westerse inmenging in de Chinese mediasector is ook op professioneel gebied ongekend, maar aan de andere kant is de Chinese regering door middel van het *dual track* principe nog steeds in staat om controle op de media-inhoud uit te oefenen. De vraag blijft echter of Chinese journalisten nu meer aandacht besteden aan alternatieve bronnen of zich ook nu voornamelijk op officiële staatsbronnen blijven richten.

2.2.3. *Het Chinese mediasysteem*

In de wetenschappelijke literatuur is veel aandacht besteed aan de politieke, economische en mediasystemen van (voormalig) communistische landen. Colin Sparks (2008) verbaast zich over de verscheidenheid die deze landen tentoonspreiden juist omdat zij over het algemeen beschikten over dezelfde economische, politieke en media beginsituaties.

Vanuit deze invalshoek brengt hij twee theorieën naar voren die elk een tegengestelde visie geven op het (toekomstige) ontwikkelingsproces van communistische regimes naar democratie. Ten eerste noemt hij de *transitology*; aanhangers van deze gedachte gaan ervan uit dat er een wereldwijde overschakeling plaatsvindt van dictatoriale regimes naar democratieën. Hierbij hanteren zij het ‘minimalistische’ concept van democratie: mensen van andere politieke partijen dan de heersende politieke partij(en) wordt het mogelijk gemaakt om officiële posities in te nemen, uit deze ontwikkeling moeten beleidsveranderingen kunnen voortkomen en er bestaat een effectieve controle van het volk over het leger. In mediaopzicht zou dit betekenen dat de mediasystemen van deze landen op den duur grote overeenkomsten met westerse mediasystemen gaan vertonen.

Hiertegenover stelt hij de theorie van de *elite continuity*; het Westen heeft weliswaar media-adviseurs gestuurd om het mediasysteem te hervormen, maar de pers zou zich ook na de politieke/economische omwenteling meer aan de staat binden dan aan het publiek. Degenen die ten tijde van het communistische regime leidende posities hadden ingenomen, zouden na de komst van het kapitalisme zich herpositioneren als de bezitters van het private kapitaal. China kan in dit geval als een uitzondering op dit proces worden gezien, maar ook als exponent. De sociale en politieke structuur is in tact gebleven (China is nog steeds communistisch); alleen de economische structuur van het land is door de Chinese Communistische Partij (CCP) herzien. Dat de rijkste Chinezen ook nu afkomstig zijn uit de clans die belangrijke posities innemen in de CCP is uiteraard geen toeval (Liu, 2003).

De Centrale Propaganda Afdeling (CPD) heeft ook in het hedendaagse China een sterke grip op de massamedia, hoewel deze nu meer marktgericht opereert en ook afhankelijk is geworden van de wetten van vraag en aanbod. Deze gedeeltelijke transformatie van de media begon in 1979, toen de CCP het besluit nam om op nationaal niveau marktgeoriënteerde hervormingen door te voeren, die overigens

ertoe hebben geleid dat het gemiddelde reële inkomen in de daaropvolgende periode is verviervoudigd (Démurger, 2001). Hiernaast trachtten progressieve partijleden kritische journalistiek te stimuleren, wat tot zekere hoogte ook resultaat opleverde. Deze zogenaamde ‘gouden tijd’ voor de Chinese journalistiek werd echter zeer plotseling beëindigd toen in 1989 na afloop van de bloedige demonstraties op het Tianmenplein alle onafhankelijke kranten op bevel van de Partij hun werk moesten neerleggen (Sparks, 2008). Sindsdien heeft de CCP zijn dominante en controlerende positie weten te bestendigen en is te verwachten dat Chinese nieuwsorganisaties de visie van de regering zullen volgen. De analyse van het bronnengebruik in de belangrijkste Engelstalige Chinese krant zou meer kunnen vertellen over de gevolgen van de besproken commercialisering van de media.

2.2.4. Persvrijheid in China

De Chinese media mogen sinds de toetreding van China tot de WTO in 2001 meer toegankelijk zijn geworden voor investeerders, de staatrestricties in het Chinese medialandschap zijn het meest omvangrijk en strengst ter wereld. Persvrijheid en vrijheid van meningsuiting mag dan in de Chinese grondwet zijn vastgelegd (artikel 35), de rechters volgen doorgaans toch de aanwijzingen van de Communistische Partij. Zelfs lokale ambtenaren gaan civiele rechtzaken aan met mediabedrijven als wraak op ongewilde publicaties en het naar buiten brengen van corruptie. Regels en wetgeving zijn in vage termen geformuleerd, waardoor regeringsfunctionarissen de mogelijkheid hebben om naar eigen inzicht restricties aan journalisten op te leggen (www.freedomhouse.org).

Kranten worden geacht om een aantal onderwerpen buiten de berichtgeving te laten. Zo is niet toegestaan om kritiek te leveren op partijleiders; journalisten die zich niet aan deze richtlijn houden worden openlijk in diskrediet gebracht in de officiële media. Niet alleen binnenlandse journalisten, maar ook buitenlandcorrespondenten worden door de regering tegengewerkt wanneer zij de CCP in kwaad daglicht willen stellen. Minstens tien buitenlandse journalisten en hun families werden in 2009 met de dood bedreigd. Een andere kwestie waar de pers geen aandacht aan mag besteden is de schending van de mensenrechten in Tibet en Xijiang, de provincie waar in juli 2009 de Oeigoeren, een Turkse minderheid, in opstand kwamen tegen de Chinese autoriteiten. Tot slot worden de media ook niet toegestaan om te berichten over de

onafhankelijkheid van Taiwan en de systematische onderdrukking van de Falun Gong, een spirituele discipline die in 1992 door haar grondlegger Li Hongzhi in China werd geïntroduceerd (www.freedomhouse.org).

In de aanloop naar de Olympische Spelen werd de perscontrole voor zowel binnenlandse als buitenlandse reporters minder scherp, wat door velen werd gezien als een hoopvolle kentering in het Chinese mediabeleid. Dit optimisme bleek echter wat voorbarig; begin 2009 werden de restricties opnieuw ingesteld en was alles terug bij het oude. Garrie van Pinxteren (2008), voormalig correspondent in China voor het *NRC Handelsblad* en de NOS, stelt echter dat de journalistieke vrijheden ten tijde van de Olympische Spelen niet moeten worden overdreven. Over gevoelige onderwerpen mocht nog steeds niets worden geschreven of gezegd en ook de negatieve gevolgen van de Spelen, zoals de ontruiming van woonhuizen voor de bouw van stadions, mochten niet publiekelijk kenbaar worden gemaakt.

De persrestricties hebben niet alleen ernstige gevolgen voor de persvrijheid, in een aantal situaties heeft de onwil van de regering om informatie naar buiten te brengen fatale gevolgen gehad voor de Chinese bevolking. Zo werd het Chinese journalisten verboden om te rapporteren over de slechte constructie van scholen in de provincie Sichuan, die echter tijdens een aardbeving in mei 2008 instortte. Ook had de Chinese regering een poging gedaan om de melamine-besmetting van babymelk in de doofpot te stoppen. Toen het nieuws toch uitlekte waren er reeds 300.000 baby's ziek en hadden er zes het leven gelaten (International Federation of Journalists, 2010).

De CPD (Central Propaganda Departement) beperkt zich echter niet tot het monitoren van de media, maar grijpt ook actief in. Bij bepaalde gebeurtenissen worden de staatsmedia verplicht om een officiële versie van het verhaal naar buiten te brengen en andere media worden gedwongen om dit narratief te volgen. Het nationale (staats)persbureau Xinhua fungeert hierbij als verspreider van de officiële visie (Xin, 2006). Na bijvoorbeeld de taxistaking in Chongqing in november 2008 verspreidde Xinhua een persbericht waarin weliswaar de slechte economische omstandigheden van de taxichauffeurs werd erkend, maar over de systematische corruptie door lokale partijleden werd geen woord gerept (www.freedomhouse.org).

Door voornamelijk technologische ontwikkelingen zoals het Internet en door inspanningen van binnenlandse en buitenlandse activisten werd het verhullen van informatie en het onderdrukken van kritische geluiden steeds lastiger voor de Chinese regering. In december 2008 werd bovendien door driehonderd intellectuelen,

journalisten, online-activisten en andere burgers het *Charter 08* ondertekend, een manifest met daarin de wens voor een partijdemocratie met meerdere partijen, persvrijheid en onafhankelijke rechters. Het groeiende volume en de toenemende snelheid van het internetverkeer heeft ertoe geleid dat er nu online-forums bestaan waar openlijk kan worden gedebatteerd over gevoelige kwesties en waar misdaden van lokale ambtenaren naar buiten kunnen worden gebracht, mits verboden termen worden geschuwd. Deze woorden worden namelijk opgemerkt door het online-censuurapparaat van de Chinese overheid, ook wel bekend als de *Great Firewall* (International Federation of Journalists, 2010).

Zoals al eerder gezegd worden buitenlandcorrespondenten niet buiten schot gehouden als het op censuur, restricties en geweld aankomt. Zo was het voor januari 2007 niet toegestaan om zonder toestemming van de staat interviews bij Chinese organisaties en burgers af te nemen. Dit had niet alleen grote gevolgen voor de berichtgeving over China, maar was ook een frustrerende belemmering in de dagelijkse werkzaamheden van buitenlandse journalisten. Hiernaast moet ook voor het bezoeken van Tibet en andere politiek gevoelige gebieden vooraf toestemming worden gevraagd bij de autoriteiten en is het niet toegestaan om zonder supervisie in deze regio's rond te trekken. Ten tijde van de opstand in Tibet in maart 2008 werd het gebied zelfs geheel afgesloten voor buitenlandse media. Tot slot zijn er ook meldingen van fysiek geweld, variërend van het slopen van materiaal tot het inzetten van knokploegen om buitenlandse journalisten hardhandig kenbaar te maken dat hun aanwezigheid niet op prijs wordt gesteld (www.freedomhouse.org).

Het grootste probleem voor buitenlandcorrespondenten is echter niet de eigen persoonlijke veiligheid, maar de veiligheid van hun Chinese medewerkers en bronnen. Deze personen worden dikwijls in elkaar geslagen, vervolgd of ontslagen. De Foreign Correspondents' Club of China (FCCC) adviseert correspondenten dan ook om Chinese bronnen er attent op te maken dat zij mogelijk gevaar lopen alvorens een interview wordt gestart (www.fccchina.org). Van Prinxteren (2008) bevestigt dat er een grote angst onder de Chinese bevolking bestaat om met buitenlandcorrespondenten te spreken, maar naar haar inzicht staat dit niet op zichzelf. Zij geeft ook aan dat Chinezen niet gewillig zijn om informatie te leveren die de Chinese staat in diskrediet kan brengen, omdat buitenlandjournalisten volgens de meeste Chinese burgers niet het beste voor hebben met hun vaderland.

Zoals misschien is opgevallen is bij de beschrijving van de persvrijheid in China veelvuldig Freedom House als bron geraadpleegd. Dit is een bewuste keuze van de onderzoeker geweest. Hoewel er naast Freedom House nog drie andere organisaties een jaarlijks rapport uitgeven over de wereldwijde ontwikkelingen op het gebied van persvrijheid (Committee to Protect Journalist, Reporters sans Frontieres, en International Press Institute) is uit onderzoek gebleken dat Freedom House op methodologisch vlak het meest wetenschappelijk research pleegt (Becker, 2003). Dit neemt echter niet weg dat China door de andere persvrijheidorganisaties ook als ‘onvrij’ wordt aangeduid (www.cpj.org; www.rsf.org; www.freemedia.at).

2.2.5. De Chinese journalist

Gezien de grote invloed van de staat op de Chinese media, valt natuurlijk te verwachten dat de journalisten niet alleen worden aangenomen op grond van hun professionele kwaliteiten. Hoewel er journalistieke opleidingen worden aangeboden, bezit slechts 6,1% van de journalisten een journalistieke graad. Vooral uit de freelance beroepsgroep worden veel reporters geworven en er is inderdaad naar voren gekomen dat politieke correctheid zwaarder weegt dan professionaliteit (Chen, Zhu & Wu, 1998).

Op het gebied van etniciteit zijn er geen systematische verschillen te ontdekken, hoewel journalisten met een andere etnische achtergrond dan de Han-Chinezen minder vaak lid zijn van de CCP en voornamelijk werkzaam zijn in de minder ontwikkelde gebieden in China. Een opvallend gegeven is echter dat de plaats in de organisatiehiërarchie die door een medewerker wordt ingenomen, in sterk verband staat met het partijlidmaatschap. Op basis van dit gegeven kan worden geconcludeerd dat naar mate de invloed op redactionele en organisatorische besluitvorming toeneemt, de politieke achtergrond van de medewerker meer relevant wordt. Hoewel Chinese reporters over het algemeen tevreden zijn met hun professie, is slechts 8% ervan overtuigd dat zij over veel professionele autonomie beschikken. Hieruit kan worden herleid dat professionele autonomie over het algemeen niet als een belangrijke professionele waarde wordt gezien (Chen et. al., 1998), wat kan duiden op een beroepsmatige internalisering. Het mogelijk dat deze werkinstelling zijn neerslag heeft op de wijze waarop nieuwsvergaring plaatsvindt. Uitgaande van

deze constatering kan worden verwacht dat Chinese journalisten eerder officiële bronnen dan alternatieve bronnen zullen raadplegen.

2.3. Conclusie

Zoals in de inleiding van dit hoofdstuk is aangegeven, is er een brug geslagen tussen de onderzoeksvraag enerzijds en de journalistieke theorie en de Chinese journalistieke context anderzijds. De besproken theoretische perspectieven op de journalistiek kunnen meer inzicht geven in de waarde van de analyseresultaten en bovendien is er de noodzakelijke informatie over de Chinese situatie verschaft.

Hannerz (2000) heeft met zijn *political* en *cultural cosmopolitanism* een plausibele verklaring weten te formuleren voor de interesse in buitenlands nieuws. Er valt daarentegen niet te ontkennen dat er steeds minder behoefte is aan dit nieuwsgenre, wat in ieder geval deels kan worden verklaard door een toegenomen zucht naar sensationele en ongecompliceerde nieuwsonderwerpen. De onderzoeker vermoedt dat de tanende interesse voor buitenlandse actualiteiten ook wordt veroorzaakt door een gebrek aan achtergrondinformatie bij het publiek, waardoor minder spectaculaire gebeurtenissen niet op hun werkelijke maatschappelijke waarde worden geschat. Hier bovenop kan worden gezegd dat de media ook steeds minder in staat zijn de juiste informatie te leveren om buitenlandse actualiteiten te kunnen beoordelen. Vanuit het perspectief van dit onderzoek kan de ongelijke toegang tot bronnen een mogelijke oorzaak zijn voor de verminderde nieuwswaarde.

Buitenlandcorrespondenten zijn dure krachten. De vermindering van de deugdelijkheid van het buitenlandnieuws en de toegankelijkheid van bronnen in niet-vrije landen zoals die door persvrijheidsorganisaties wordt omschreven, roept de vraag op of het wel zin heeft om journalisten permanent in deze gebieden te plaatsen. De kostenbesparende alternatieven veranderen namelijk niets aan de beschikbaarheid en de toegankelijkheid van bronnen.

Dat efficiëntie de belangrijkste drijfveer is bij de selectie van bronnen kan ook een oorzaak zijn voor de onmogelijkheid van de pers om buitenlandse actualiteiten in de juiste context te representeren. Wanneer buitenlandse journalisten meer inspanning moeten leveren om van dezelfde bronnen als Chinese collega's gebruik te kunnen maken, is er een grote kans dat de buitenlandcorrespondent ervoor kiest om deze bron niet in het nieuwsproduct te betrekken. Aan de andere kant heeft Berkowitz (2009)

aangegeven dat journalisten niet autonoom werken maar ook rekening houden met de *interpretative communities* van andere betrokkenen, wat de invloed van efficiëntie als bepalende prikkel weer relativeert.

Er zijn verschillende definities van persvrijheid besproken, maar zoals is gezegd zal in dit onderzoek de *market driven* definitie worden gehanteerd. Naast het feit dat deze formulering het meest gangbaar is in het wetenschappelijke veld, past zij het best bij de journalistieke situatie van China gezien de nadruk op de staat als beperkende factor. Bovendien vertoont deze omschrijving de meeste gelijkenissen met de definitie van Freedom House.

Er valt volgens Hachten en Scotton (2007) te verwachten dat buitenlandse journalisten evenveel last hebben van beperkende regulering als lokale journalisten, maar uit dit onderzoek zal blijken of dit geldt voor de journalistiek in China. De Chinese journalist is in dienst van de staat en wordt nauwlettend in de gaten gehouden door zijn superieuren, die over het algemeen lid zijn van de CCP. Dat de meerderheid van de Chinese reporters toch tevreden is over zijn functie en zelfstandigheid niet als een belangrijke arbeidswaarde ziet, geeft aan dat het waarschijnlijk is dat bij deze journalisten er een hoge mate van zelfcensuur is te vinden.

De privatisering van de Chinese staatsbedrijven in 2001, waaronder ook bedrijven uit de mediasector, maakte het voor de Chinese journalistiek mogelijk om publieksgericht te opereren. Deze hervormingen zijn echter vooral economisch van aard geweest, aangezien Sparks (2008) erop heeft gewezen dat de politieke structuur van de mediasector ongewijzigd is gebleven. Uit verschillende rapportages van persvrijheidsorganisaties is gebleken dat de CCP zowel passief als actief in mediaorganisaties ingrijpt; er zijn zelfs verschillende gevallen bekend waarbij Chinese journalisten het slachtoffer zijn van bedreigingen en fysiek geweld. Ook buitenlandjournalisten zijn hiervan het slachtoffer, maar vooral hun (Chinese) informanten.

Een analyse van het verschil tussen het brongebruik van westerse en Chinese journalisten kan over deze kwesties meer helderheid bieden. Uit dit hoofdstuk is gebleken dat journalistieke routines, culturele verschillen en censuur een rol spelen bij de selectie en toegang tot bronnen, maar de vraag of dit ook in de berichtgeving naar voren komt wordt niet beantwoord door de bestaande wetenschappelijke literatuur. In het volgende hoofdstuk zal dieper worden ingegaan op de gebruikte methode bij dit onderzoek.

3. Onderzoeksmethode

Om de comparatieve onderzoeksvraagstelling en de hiervan afgeleide deelvragen te kunnen beantwoorden is in dit onderzoek gebruik gemaakt van een kwantitatieve inhoudsanalyse waarbij *NRC Handelsblad*, *New York Times* en *China Daily* onderling zijn vergeleken. Met behulp van het codeboek van Bernadette Kester (bijlage II) dat voor haar eigen onderzoek is gebruikt, zijn de verschillende variabelen met betrekking tot bronselectie en bronuitleg vastgesteld. Een kwantitatieve benadering leent zich beter voor vergelijkend onderzoek dan een kwalitatieve benadering, omdat aan de hand van de cijfermatige resultaten op een meer precieze wijze kan worden bepaald bij welke variabelen er overeenkomsten of verschillen te constateren zijn. In dit hoofdstuk zal de gehanteerde onderzoeksmethode worden besproken en zullen de gemaakte keuzes in het onderzoek worden aangestipt en uitgelegd. Bovendien zal worden ingegaan op de gebruikte kranten en hun wetenschappelijke relevantie.

3.1 Onderzoekperiode

De onderzoekperiode loopt van 1 januari 2007 tot en met 31 december 2009 en bestrijkt dus precies drie jaar. De keuze van dit tijdsvak is tot stand gekomen aan de hand van het beschikbare onderzoeksmateriaal en de wens om zo recent mogelijke data in dit research te betrekken. Hoewel het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* op relatief complete wijze zijn gearchiveerd in LexisNexis, is de *China Daily* alleen beschikbaar via de eigen website van deze krant. Vanaf 1 januari 2006 zijn er weliswaar een aantal edities van deze krant beschikbaar, maar pas vanaf 1 januari 2007 zijn er voldoende uitgaven gedigitaliseerd om een goede vergelijking te kunnen maken met de andere kranten. Dit hangt onder meer samen met het toepassen van de geconstrueerde week, waar later nog op terug zal worden gekomen. Het is vanzelfsprekend dat 2010 niet in dit onderzoek is opgenomen, aangezien dit jaar nog niet is afgelopen.

3.2 Onderzoeksmateriaal

Voorafgaand aan het bespreken van de onderzoeksmethode wordt er eerst ingegaan op de dagbladen die in de analyse zijn onderzocht. Een aantal voorwaarden ligt aan de gemaakte selectie ten grondslag; ten eerste is het van belang dat de kranten in kwestie beschikken over eigen correspondenten in China. Hiermee wordt bedoeld dat de

journalisten niet alleen op freelancerbasis voor het dagblad schrijven, maar daadwerkelijk in dienst zijn van de persorganisatie. Hiernaast zijn de voorwaarden gesteld dat er genoeg artikelen beschikbaar moeten zijn (digitaal of gearchiveerd) en dat de krant in het Engels of het Nederlands wordt uitgeven (de onderzoeker beheerst het Kantonees Chinees in spraak, maar helaas niet voldoende in schrift). Wat betreft de wetenschappelijke relevantie zijn er alleen kranten geselecteerd die fungeren als *newspaper of record*, wat wil zeggen dat het dagblad een grote oplage heeft, op nationaal/internationaal vlak wordt geroemd om zijn professionaliteit en doorgaans als een autoriteit wordt beschouwd op het gebied van nieuwsgaring (Zelizer, 2002). De drie kranten die in de analyse zijn betrokken voldoen vanzelfsprekend aan deze criteria. In het volgende zullen de kranten individueel worden besproken.

3.2.1 *China Daily*

De *China Daily*, opgericht in juni 1981, is de enige Chinese krant die in het Engels wordt gepubliceerd. Vergeleken met andere (westerse) Engelstalige dagbladen die in China worden uitgegeven, is de *China Daily* met een oplage van 300.000 exemplaren de meest gelezen Engelstalige krant in China. Het dagblad richt zich niet op het Chinese publiek, maar ziet het Westen als zijn belangrijkste doelgroep. Hoewel *China Daily* bekend staat als een krant die ten opzichte van andere Chinese kranten het meeste belang hecht aan westerse journalistieke waarden (Heuvel & Dennis, 1993), valt niet te ontkennen dat *China Daily* voor de Chinese regering een belangrijke communicatielijn is met de rest van de wereld. De krant is immers staats eigendom. De krant formuleert zijn relatie met het buitenland als volgt: '*China Daily (...) acts like an important window to China understanding the world and be understood by the world* (www.chinadaily.com.cn).

De *China Daily* is onderdeel van de China Daily Media Group die nog elf andere 'lokale' edities publiceert, waaronder *China Daily U.S. edition*, *China Daily Hong Kong edition* en *China Business Weekly*. In de analyse is echter alleen gebruik gemaakt van de 'algemene' versie van de krant, omdat deze het grootste deel van de oplage voor zijn rekening neemt. Naar eigen zeggen wordt *China Daily* dagelijks in 150 verschillende landen gelezen en dient zij als het belangrijkste referentiepunt voor buitenlandse media. En waarschijnlijk terecht; tijdens de oriënterende fase van dit onderzoek is inderdaad gebleken dat de *China Daily* in de westerse berichtgeving

over China dikwijls als bron wordt aangehaald. De China Daily Media Group beperkt zich echter niet alleen tot het publiceren van dagbladen, maar verzorgt ook nieuwsdiensten via het Internet (een voorbeeld hiervan is de China Daily iPhone-applicatie).

De *China Daily* bestaat uit gemiddeld twintig pagina's en is daarmee minder omvangrijk dan de twee westerse kranten. Hiernaast is de krant opgebouwd uit vijf verschillende 'pagina's': de voorpagina, 'Nation' (binnenlands nieuws), 'International' (buitenlands nieuws), 'Opinion', 'Business' en 'Life' (human interest en lifestyle). Bij uitzonderlijke nationale gebeurtenissen zoals de Olympische Spelen wordt doorgaans een extra katern aan de gangbare indeling toegevoegd.

3.2.2 *New York Times*

In het jaar 1851 begon de *New York Times* (toen nog *New-York Daily Times*) als een lokale krant, maar groeide zoals bekend uit tot een van de meest gelezen dagbladen ter wereld. In de Verenigde Staten is *The Grey Lady* (zoals de *New York Times* ook wel bekend staat) het populairste lokale dagblad en vergeleken met de nationale kranten worden alleen *Wallstreet Journal* en *USA Daily* meer verkocht. Gegeven de toenemende conglomeratie in de Amerikaanse krantensector in de 20^e eeuw, is het bijzonder dat de New Yorkse krant sinds 1898 tot de dag van vandaag in handen is van de Ochs Sulzberger familie. Arthur Ochs Sulzberger Jr. staat momenteel aan het hoofd van de New York Times Company, die naast de *New York Times* ook 18 andere dagbladen publiceert, waaronder de *International Herald Tribune* en de *Boston Globe* (www.mediaowners.com; www.nytimes.com).

De *New York Times* wordt ook op internationaal niveau gezien als een prominente en gezaghebbende krant en bepaalt grotendeels de agenda voor andere nieuwsmedia, zowel binnen als buiten de Verenigde Staten. Ten opzichte van andere Amerikaanse kranten besteedt de *New York Times* de meeste aandacht aan buitenlands nieuws. Maar dat niet alleen; uit verschillende onderzoeken is gebleken dat de krant ook een grote invloed heeft op Amerikaanse politieke leiders en het Amerikaanse buitenlandbeleid (o.a. Graber, 1980; Weiss, 1974; Peng, 2004). Tot slot kan de krant zich beroemen als de mediaorganisatie die het vaakst de Pulitzer Prijs in ontvangst mocht nemen (104 maal). Op basis van deze bevindingen is het dagblad omwille van zijn invloedrijke positie in de westerse journalistiek in deze analyse betrokken.

De *New York Times* is opgebouwd uit zogenaamde secties: ‘News’, ‘Opinion’ en ‘Features’. In ‘News’ zijn vooral artikelen te vinden op het gebied van binnen- en buitenlands nieuws, business, wetenschap en politiek. In de opiniesectie zijn de redactionele opiniestukken en op-ed’s opgenomen en in ‘Features’ is er aandacht voor film, muziek, theater en andere culturele onderwerpen.

3.2.3 *NRC Handelsblad*

Na een fusie tussen het *Algemeen Dagblad* (opgericht in 1828) en de *Nieuwe Rotterdamse Courant* (opgericht in 1844) zag het *NRC Handelsblad* op 1 oktober 1970 het levenslicht. De krant staat bekend als de kwaliteitskrant binnen het Nederlandse krantenaanbod. Het beschikt met 23 buitenlandcorrespondenten over het grootste buitenlandse netwerk van de Nederlandse nieuwssector en neemt hiermee binnen de Nederlandse pers de positie in van de belangrijkste en meest productieve toeleverancier van buitenlands nieuws. Gedurende de onderzoeksperiode waren Bettine Vriezkoop en Oscar Garschagen de twee buitenlandcorrespondenten die in China waren gestationeerd, met wisselend Beijing en Shanghai als standplaats. De oplage is van maandag tot en met donderdag 235.000 exemplaren per dag en op vrijdag en zaterdag worden er 50.000 extra kranten gedrukt. Het *NRC Handelsblad* kenmerkt zich door haar liberale karakter en is de op drie na de best verkochte krant van Nederland (www.nrc.nl).

Het dagblad is in de laatste twee decennia meerdere malen van eigenaar gewisseld. Het *NRC* was eerst onderdeel van de Nederlandse Dagblad Unie, tot deze onderneming in 1995 werd overgenomen door PCM Uitgevers, uitgever van onder meer *Trouw* en *de Volkskrant*. Toen PCM in 2009 op zijn beurt werd opgekocht door De Persgroep, een Vlaamse mediabedrijf in handen van de Belgische familie Van Thillo, werd er overeengekomen dat het *NRC Handelsblad* moest worden afgestoten. Egeria, de investeringsmaatschappij van de familie Brenninkmeijer en de eigenaren van de televisiezender Het Gesprek, namen na deze gebeurtenis in december 2009 het voormalige bezit van De Persgroep over (www.trouw.nl). Na de overname ontstond er een discussie tussen de redactie en de directie over de wijze waarop de autonomie van de redactie diende te worden gewaarborgd, wat leidde tot het aftreden van hoofdredactrice Birgit Donker op 26 april 2010 (www.nrc.nl).

De krant bevat naast de voorpagina en de extra bijlagen (zoals het ‘Cultureel Supplement’ op vrijdag en de ‘Opinie en Debat’ bijlage op zaterdag) zes verschillende pagina’s: ‘Binnenland’, ‘Buitenland’, ‘Economie’, ‘Kunst’, ‘Wetenschap’ en ‘Sport’. Naast de reguliere middagkrant wordt sinds 2006 de *nrc.next* als ochtendkrant op tabloidformaat gepubliceerd en kent de krant een traditie van buitenlandedities die wekelijks worden gedrukt (de zogenaamde *NRC de Week*) (www.nrc.nl).

3.3. De selectie van de artikelen

Bij de keuze van de artikelen waarop de kwantitatieve inhoudsanalyse is uitgevoerd, is gebruik gemaakt van het model van de geconstrueerde week en dit selectieproces heeft in totaal 216 artikelen opgeleverd. Om een juiste afspiegeling te krijgen van de berichtgeving zijn per jaar en per krant op systematische wijze vier representatieve weken samengesteld. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat de berichtgeving per dag en per maand kan verschillen. De weken zijn als volgt geconstrueerd: de eerste geconstrueerde week bevat artikelen van de eerste zaterdag van januari, de eerste maandag van februari, de eerste dinsdag van maart, de eerste woensdag van april, de eerste donderdag van mei en de eerste vrijdag van juni. De tweede geconstrueerde week is volgens het zelfde regime geselecteerd, maar dan voor de maanden juli tot en met december. De derde en de vierde week zijn ook op dezelfde wijze opgebouwd, met als verschil dat niet de eerste dag van maand, maar juist de derde dag van de maand als selectiedag is gebruikt (Wester, 2006). De keuze voor de eerste dag en de derde dag van de maand heeft een gegronde reden; mocht het zo zijn dat er op de dag in kwestie geen artikelen te vinden zijn die aan de selectievoorwaarden voldoen, is het nog mogelijk om uit te wijken naar de tweede of de vierde dag van de maand.

Na het selecteren van de kranten is er per dageditie een artikel gekozen dat later in de inhoudsanalyse is gebruikt. Vooraf zijn er een aantal voorwaarden opgesteld waaraan de artikelen moeten voldoen. Ten eerste dient aan de hand van de *date line* te worden vastgesteld of het artikel in China is geschreven. Dit is een vereiste, aangezien de journalist in kwestie zijn bronnen op Chinees grondgebied moet hebben verzameld. In het geval van de *China Daily* wordt er echter niet consequent een *date line* aan het artikel toegevoegd; hier is vanuit de tekst bepaald of

het nieuws op Chinese bodem is geproduceerd. Ten tweede moet in het geval van de *New York Times* en het *NRC Handelsblad* het artikel zijn geschreven door een buitenlandcorrespondent in dienst van het betreffende dagblad; stukken van persbureaus en freelance-journalisten zijn dus niet geselecteerd. Tot slot zijn alleen artikelen op de buitenlandpagina en in het geval van de *China Daily* op de binnenlandpagina voor dit onderzoek gebruikt. De verschillende wijze waarop de voorpagina's van de drie kranten zijn opgemaakt en de aanwezigheid van voornamelijk korte berichten verplichtte de onderzoeker om deze pagina achterwege te gelaten. Door alleen de buitenland- of binnenlandpagina te gebruiken is het onderzoeksmateriaal namelijk meer consistent. Bij de *China Daily* zijn de artikelen dus afkomstig van 'Nation' pagina, bij de *New York Times* komen de stukken van de 'International' pagina en in het geval van het *NRC Handelsblad* zijn er alleen artikelen van de 'Buitenland' pagina in het onderzoek betrokken.

In de praktijk maakte het beschikbare onderzoeksmateriaal het soms onmogelijk om strikt vast te houden aan de geconstrueerde week. Op sommige dagen was er zowel in het *NRC Handelsblad* als de *New York Times* geen berichtgeving over China te vinden, ook niet op de tweede of de vierde dag van de maand. Wanneer dit probleem zich voordeed, werd er een artikel geselecteerd dat het dichtst bij de eigenlijke datum te vinden was. Mocht er dus zowel op de eerste zaterdag (4 juli) als de tweede zaterdag van juli 2009 geen artikelen zijn gepubliceerd die aan de selectievoorwaarden voldoen, is er gekeken naar de periode van 2 juli tot en met 6 juli om na te gaan of in die kranten wel passende artikelen te vinden zijn. Met behulp van LexisNexis kon door het aanpassen van de zoekperiode dit op simpele wijze worden gedaan. Bij de *China Daily* kwam het soms voor dat een bepaalde dag niet via de website kon worden gedownload. Wanneer dit het geval was, werd eigenlijk op dezelfde wijze als bij het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* getracht om een beschikbare krant te vinden die het minst van de eigenlijke datum was verwijderd.

Deze wijze van werken zou gevolgen kunnen hebben voor de representativiteit van de geconstrueerde weken, maar de beperkingen van het voorhanden liggende onderzoeksmateriaal lieten geen andere mogelijkheid toe. Of het in de praktijk veel invloed op de representativiteit zal hebben, is zeker te betwijfelen. In het *NRC Handelsblad* zijn bijvoorbeeld over de gehele drie jaar genomen 167 artikelen gepubliceerd die aan de voorwaarden voldeden en per krant zijn er 72 artikelen in het

onderzoek opgenomen; dit betekent dat 43% van de totale berichtgeving van de NRC buitenlandscorrespondenten in China in het onderzoek is geanalyseerd.

3.4 De inhoudsanalyse

Hoewel in het voorgaande voornamelijk is ingegaan op het selecteren van de artikelen, dient de bron te worden aangewezen als de daadwerkelijke onderzoekseenheid van deze inhoudsanalyse. Het onderzoek richt zich immers op de bron en bovendien is het niet zinvol om in een artikel gemiddelde waarden te hanteren voor alle voorkomende bronnen wanneer het ook mogelijk is om elke bron op zich te analyseren. Deze paragraaf zal voornamelijk in teken staan van het toegepaste waarnemingsinstrument. De variabelen die in het waarnemingsinstrument zijn opgenomen, zijn op basis van het tekstuele onderzoeksmateriaal gekwantificeerd en verwerkt met behulp van het programma SPSS, versie 18. De onderzoeker heeft voor dit statistiekprogramma gekozen om de reden dat dit onderzoeksinstrument het mogelijk maakt om meer statistische bewerkingen uit te voeren dan door middel van bijvoorbeeld Excel. Hiernaast is het zo dat SPSS meer opties heeft wat betreft de grafische presentatie van de statistische resultaten.

Zoals al eerder is vermeld, wordt in deze inhoudsanalyse gebruik gemaakt van een bestaand waarnemingsinstrument dat momenteel ook door andere onderzoekers wordt toegepast. Er is dan ook de kans dat de gegevens van dit research weer zullen worden gebruikt voor een ander onderzoek, wat betekent dat er geen grondige aanpassingen kunnen worden gedaan. Tijdens het analyseproces bleek dit echter geen moeilijkheden op te leveren en kon het waarnemingsinstrument met enkele kleine modificaties op het onderzoeksmateriaal worden toegepast. In het volgende zullen de variabelen en de mogelijke waarden die deze kunnen aannemen individueel worden besproken.

Variabele 1: *paper*

Aan de hand van deze variabele is vastgesteld uit welke krant de bron in kwestie afkomstig is. Het is vanzelfsprekend van belang dat de data per krant kan worden geanalyseerd, omdat dit onderzoek een vergelijking betreft tussen drie verschillende dagbladen. Aan elke krant is een unieke cijfermatige code toegekend:

- *NRC Handelsblad* = 1,00
- *New York Times* = 6,00
- *China Daily* = 7,00

Variabele 2: *datum*

Per krant is er maar een artikel van een bepaalde datum gebruikt. Dit betekent dus dat in combinatie met de waarde die aan de variabele ‘*paper*’ is toegekend, er een unieke codering tot stand is gekomen die het mogelijk maakt om het bijbehorende artikel weer terug te vinden. Voor de zekerheid zijn alle artikelen ook doorlopend genummerd onder de variabele *number article*. Dit maakt de analyse ten eerste controleerbaar en ten tweede is het door deze werkwijze ook mogelijk om niet alleen een vergelijking te maken tussen de drie kranten, maar ook om de kranten per jaar tegen elkaar af te zetten.

Variabele 3: *source number*

Alle bronnen die binnen een artikel zijn gevonden, zijn op basis van verschijning genummerd. Dit wil zeggen dat de eerste bron uit een artikel een 1 krijgt toegewezen, de tweede bron een 2 krijgt toegewezen, de derde bron een 3, enzovoorts. Wanneer alle bronnen uit een artikel zijn geanalyseerd, worden de bronnen bij het volgende artikel opnieuw vanaf 1 geteld. Zo zijn de bronnen ook op een unieke wijze gecodeerd en is het eenvoudig om achteraf het bijbehorende tekstgedeelte opnieuw te bekijken.

Variabele 4: *dateline*

Bij deze variabele staat niet zozeer de *dateline* zelf centraal, maar gaat het om de afstand tussen de plaats waar het artikel is geschreven en de plek waar het nieuws zich heeft voltrokken. Deze variabele is vooral van belang om te bepalen of de journalist in kwestie de moeite heeft genomen om naar het gebied in kwestie af te reizen of juist op zijn werkplek is gebleven om daar op afstand het artikel te schrijven. Zo kan

worden gemeten of de journalist actief op zoek is gegaan naar plaatselijke bronnen. De waarden en coderingen zijn als volgt opgesteld:

- *Place near incident in country of news*= 1,00
- *Place not near incident in country of news*= 2,00

Met de eerste waarde, '*place near incident in country of news*', wordt bedoeld dat de journalist die het artikel heeft geschreven zich in dezelfde provincie bevond als de plek waar het nieuws heeft plaatsgevonden. Deze waarde is zo gedefinieerd omdat de term '*near*' tamelijk vaag en subjectief is. Door hier een duidelijke omschrijving van te geven zijn de resultaten meer betrouwbaar en samenhangend. De tweede waarde, '*Place not near incident in country of news*', houdt vanzelfsprekend in dat de journalist het artikel niet in dezelfde provincie heeft geschreven als de plaats waar het nieuws zich heeft voltrokken.

Variabele 5: *source mentioned*

Bij het vaststellen van de vijfde variabele is er gelet op de wijze waarop de bron wordt aangeduid en of de bron wordt geciteerd. Deze data draagt bij aan de analyse omdat op deze manier kan worden bepaald of de journalist transparant te werk gaat. Wanneer de bron met naam in het artikel wordt vermeld, betekent dit dat de lezer meer weet over de wijze waarop de journalist aan zijn informatie is gekomen. Wanneer een bron alleen in algemene termen wordt aangeduid, weet de lezer minder over de manier waarop de journalist zijn informatie heeft verkregen en is daarmee dus minder transparant. Het vaststellen van de wijze waarop de informatie wordt gepresenteerd geeft eigenlijk hetzelfde weer; wanneer een bron wordt geciteerd, is de informatie die de journalist heeft gebruikt meer 'authentiek' dan wanneer hij de informatie in zijn eigen woorden zou vatten. In de analyse zijn bij deze variabele de volgende waarden en coderingen toegepast:

- *Source mentioned by name*= 1,00 (bron wordt bij naam genoemd)
- *Source mentioned in general terms*= 2,00 (bron wordt omschreven)
- *Source not mentioned*=3,00 (bron wordt niet genoemd)
- *Source mentioned is quoted*=4,00 (bron met naam wordt geciteerd)
- *Source in general is quoted*=5,00 (omgeschreven bron wordt geciteerd)

Bij de bespreking van de resultaten in het volgende hoofdstuk is deze variabele in tweeën gesplitst. De vraag hoe een bron wordt genoemd (niet, bij naam of in algemene termen) zal dus los worden besproken van de vraag of de bron wel of niet is geciteerd.

Variabele 6: *source explained*

De manier waarop de schrijver van het artikel uitleg geeft over de wijze waarop hij contact heeft gehad met de bron, staat bij deze variabele centraal. De vraag is of de journalist bijvoorbeeld met de bron heeft gesproken, met hem heeft gemaïld of aanwezig was bij een lezing van de desbetreffende persoon. Ook hier draait het om transparantie, aangezien een journalist hiermee laat zien hoe hij de betreffende informatie heeft verkregen. In sommige gevallen is het onmogelijk om te verwachten dat een journalist uitleg geeft over de wijze waarop hij bepaalde informatie heeft gekregen (bijvoorbeeld bij TV, persbureaus en Internet). Dat hij naar de TV heeft gekeken en een abonnement heeft op een nieuwsdienst van een persbureau is vanzelfsprekend. De waarden en de bijbehorende codes zijn ontleend aan Verica Rupar (2006):

- *Explained* = 1,00 (bron is uitgelegd)
- *Unexplained* = 2,00 (bron is niet uitgelegd)
- *Not applicable* = 3,00 (niet van toepassing)

Variabele 7: *source type*

Bij deze variabele is bepaald van wat voor soort bron de correspondent gebruik heeft gemaakt. Op deze wijze kan er worden geconstateerd of correspondenten van bepaalde soorten bronnen meer gebruik maken dan andere. Hoe de toegang tot bepaalde bronnen van buitenlandscorrespondenten zich verhoudt met de toegang van Chinese journalisten kan bovendien ook uit deze variabele blijken. De volgende categorisering van bronnen is in de analyse toegepast. Waar nodig is, is extra uitleg gegeven:

- *Journalist info* = 1,00 (van de journalist zelf afkomstige informatie, zonder nadere bronaanduiding)
- *Journalist eye witness* = 2,00 (journalist is zelf ooggetuige)
- *State authorities* = 3,00 (bron is in directe dienst bij de Chinese staat)
- *Local eye witness* = 4,00 (lokale ooggetuige)

- *Print media* = 6,00 (geprint medium is als bron gebruikt)
- *New media* = 7,00 (het Internet is als bron geraadpleegd)
- *Press agency local* = 8,00 (lokale persbureaus zoals Xinhua)
- *Press agency international* = 9,00 (international persbureaus)
- *Audiovisual* = 10,00 (televisie, radio en foto. Wanneer de foto van Internet afkomstig is, valt dit onder het brontype *new media*)
- *NGO international* = 11,00 (internationale niet-gouvernementele organisatie)
- *NGO local* = 12,00 (lokale niet-gouvernementele organisatie)
- *Other civil society actors* = 13,00 (representanten van organisaties)
- *Academic expert* = 14,00
- *Other* = 15,00 (bronnen die niet in de bovenstaande categorieën vallen)

Variabele 8: words

Per bron is ook vastgesteld hoeveel woorden er aan hem zijn besteed. Hierbij is gesteld dat de aangenomen relevantie van de bron door de journalist in relatie staat met het aantal woorden dat is gebruikt om de bron en zijn informatie weer te geven. Alle tekst die betrekking heeft op de bron in kwestie is bij het kwantitatieve onderzoek betrokken, dus zowel eventuele citaten als de beschrijving en/of de introductie van de bron. Dat een reporter een bepaalde bron gebruikt is weliswaar wetenschappelijke significant, maar door het aantal woorden te tellen wordt pas duidelijk hoeveel waarde de reporter aan deze bron hecht. In het oorspronkelijke waarnemingsinstrument werden niet de woorden, maar regels geteld. Mocht deze werkwijze een beter alternatief blijken, dan is het nog mogelijk om achteraf door middel van een berekening van het gemiddelde aantal woorden per regel het aantal regels alsnog te bepalen. In de eerste instantie is er dus voor het tellen van woorden gekozen omdat de artikelen digitaal zijn opgeslagen. Met behulp van de *word count* functie in Word kunnen de woorden op een efficiënte manier worden geteld.

Sourcecategory

In het oorspronkelijke codeerschema is een variabele opgenomen die zich richt op de categorisering van het brontype. Bij *sourcecategory* kan worden aangeduid of het om een staatsbron gaat. Echter, bij de variabele *source type* is op een meer specifieke wijze aangegeven om wat voor bron het gaat. Er is dus gekozen om *sourcecategory*

achterwege te laten, omdat deze gegevens ook via *source type* te achterhalen zijn (de verschillende type bronnen kunnen namelijk zonder problemen in de categorieën van de weggelaten variabele worden ingedeeld).

In dit hoofdstuk is naar voren gekomen hoe de inhoudsanalyse is opgesteld. Er is aandacht besteed aan het onderzoeksmateriaal, de wijze waarop de artikelen zijn geselecteerd en het waarnemingsinstrument. De variabelen die in het waarnemingsinstrument voorkomen zijn uitgelegd en bovendien is er getracht om de relevantie van deze variabelen voor de onderzoeksvraag uit te leggen. In het volgende hoofdstuk zullen de resultaten worden gepresenteerd en toegelicht.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de uitkomsten van de kwantitatieve inhoudsanalyse worden gepresenteerd. Zoals in het voorgaande hoofdstuk is aangegeven, zijn de gebruikte bronnen in *China Daily*, *NRC Handelsblad* en *New York Times* reeds geanalyseerd. In totaal zijn er in het kader van dit onderzoek 829 afzonderlijke bronnen gekwantificeerd, die elk in gecodeerde vorm in de bijlage zijn terug te vinden (bijlage I). De resultaten worden per variabele besproken, zodat de uitkomsten per krant direct met elkaar kunnen worden vergeleken. De bevindingen zijn omgerekend naar percentages, zodat het reële aantal bronnen per krant geen invloed heeft op de geldigheid van de vergelijking. Om de overzichtelijkheid van de uitkomsten te bevorderen, is ervoor gekozen om de percentages in tabellen te presenteren. Tot slot zijn de resultaten zowel per jaar als per drie jaar berekend, zodat er ook aandacht kan worden besteed aan de ontwikkeling over tijd. In dit hoofdstuk wordt er nog geen antwoord gegeven op de hoofdvraag en de deelvragen, dit zal volgen in de conclusie.

4.1 de geografische afstand tussen journalist en nieuws

Tijdens de analyse is er gekeken naar de mate waarin de plaats van waar de journalist het artikelen heeft geschreven, afwijkt van de locatie waar het nieuwsfeit heeft plaatsgevonden. De geografische afstand tussen journalist en nieuws staat hier dus centraal. Wanneer het artikel in dezelfde provincie is geschreven als de plaats waar de nieuwswaardige gebeurtenis zich heeft voorgedaan, is dit opgevat als ‘dichtbij’ (*place near incident in country of news*). Wanneer dit niet het geval was, is de afstand tussen journalist en de geografische locatie van het nieuws als ‘niet dichtbij’ beschouwd (*place not near incident in country of news*). In deze paragraaf zullen eerst de resultaten van het *NRC Handelsblad* en vervolgens die van de *New York Times* worden besproken, waarna de uitkomsten van de *China Daily* onder de loep zullen worden genomen. Bovendien zullen de resultaten van de drie kranten tegenover elkaar worden afgezet.

4.1.1 NRC Handelsblad

In tabel 4.1 is te zien welk percentage van de artikelen in het *NRC Handelsblad* wel nabij de plaats van het nieuws is geschreven en welk percentage van de artikelen juist niet in de buurt van de nieuwslocatie is geproduceerd:

Tabel 4.1: verdeling van artikelen in *NRC Handelsblad* naar geografische afstand tussen journalist en nieuws per jaar, in procenten.

<i>Date line</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>Place near incident in country of news</i>	85,7%	76,4%	77,8%	80,0%
<i>Place not near incident in country of news</i>	14,3%	23,6%	22,2%	20,0%

Het eerste dat opvalt, is dat de percentages per jaar niet sterk van elkaar afwijken. Wel is vast te stellen dat in 2007 het verhoudingsgewijs vaker voorkwam dat journalisten zich in dezelfde provincie bevonden als de plaats van het nieuws, al is het verschil met de andere jaren niet groter dan 9,3% (in 2008 is het percentage 76,4%). Wanneer 2008 en 2009 met elkaar worden vergeleken, kan worden gezegd dat een toename van 1,4% niet als een significant verschil kan worden aangeduid. Per jaar zijn er 24 artikelen uit het *NRC Handelsblad* onderzocht en een toename van 1,4% betekent dus dat ten opzichte van 2008 er in 2009 '0,33' artikel (1,4% x 24 artikelen) meer als dichtbij kon worden bestempeld.

Bovendien is er op basis van de resultaten geen duidelijke trend te bepalen; in 2008 nam het percentage artikelen dat nabij het nieuws was geschreven af en in 2009 bleef dit percentage zo goed als gelijk. Op basis van deze uitkomsten kan worden geconcludeerd dat in *NRC Handelsblad* over de gehele periode van drie jaar 80% van de artikelen in dezelfde provincie is geschreven als de provincie waar het nieuws zich heeft afgespeeld en met uitzondering van een lichte daling tussen 2007 en 2008 kan er worden gesteld dat de resultaten een constante lijn vertonen.

4.1.2 New York Times

De bevindingen voor de *New York Times* met betrekking tot de geografische afstand tussen de journalist en het nieuws zijn in tabel 4.2 af te lezen. Ten opzichte van het

NRC Handelsblad wijken de percentages per jaar meer van elkaar af, vooral wanneer er wordt gekeken naar de uitkomsten in 2008 en 2009. Het verschil tussen 2007 en 2008 is aanzienlijk te noemen; in 2008 werd ten opzichte van 2007 20,4% minder artikelen op locatie geschreven. De percentages komen in absolute zin misschien niet overeen met de resultaten van *NRC Handelsblad*, maar eveneens vond daar tussen 2007 en 2008 de grootste percentuele daling plaats. Wanneer de resultaten van 2008

Tabel 4.2: verdeling van artikelen in *New York Times* naar geografische afstand tussen journalist en nieuws per jaar, in procenten.

<i>Date line</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>Place near incident in country of news</i>	92,1%	71,7%	81,3%	81,7%
<i>Place not near incident in country of news</i>	7,9%	28,3%	18,7%	18,3%

en 2009 met elkaar worden vergeleken, is te zien dat het percentage artikelen dat in dezelfde provincie als het nieuws is geschreven, weer toeneemt met 9,6%. Deze toename is in de overeenkomstige periode bij het *NRC Handelsblad* niet in dezelfde mate terug te vinden; met een verschil van +1,4% vertoont deze Nederlandse krant juist een relatief gelijk resultaat voor 2008 en 2009.

Echter, in het geval van *New York Times* is er ook geen stijgende of dalende trend te onderscheiden met betrekking tot de ‘reiszuchtigheid’ van de correspondenten. Als het gemiddelde percentage over de gehele periode van 2007 tot 2009 in ogenschouw wordt genomen, is vast te stellen dat de buitenlandcorrespondenten van *New York Times* vaker dan hun collega’s van het *NRC Handelsblad* ter plaatse over het nieuws schrijven, al is het verschil van 1,7% gering te noemen. Wat niet onbenoemd mag blijven is dat de resultaten van de *New York Times* per jaar meer variëren dan bij het *NRC Handelsblad*; bij de *New York Times* weken de resultaten per jaar gemiddeld 6,9% van het totale gemiddelde af, terwijl in het geval van het *NRC Handelsblad* de resultaten per jaar slechts gemiddeld 3,8% van het totale gemiddelde verschilde.

4.1.3 *China Daily*

Zoals in het voorgaande hoofdstuk is aangegeven zijn journalisten in dienst van *China Daily* niet vanuit de redactie verplicht om een *date line* bij hun artikelen te vermelden, maar dit wil niet zeggen dat dit geheel niet gebeurt. Wanneer er echter geen *date line* kon worden gevonden, is er zoals gezegd vanuit de tekst bepaald of de journalist zich lijfelijk in de buurt van het nieuws bevond. De resultaten met betrekking tot de Chinese staatskrant zijn weergegeven in tabel 4.3:

Tabel 4.3: verdeling van artikelen in *China Daily* naar geografische afstand tussen journalist en nieuws per jaar, in procenten.

<i>Date line</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>Place near incident in country of news</i>	82,2%	100,0%	100,0%	94,1%
<i>Place not near incident in country of news</i>	17,8%	0,0%	0,0%	5,9%

In 2007 hebben de Chinese staatsjournalisten verhoudingsgewijs minder artikelen op locatie geschreven dan in 2008 en 2009. Wanneer het percentage van 82,2% wordt vergeleken met de uitkomsten van het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* in hetzelfde jaar (respectievelijk 85,7% en 92,1%), is het opmerkelijk dat de westerse correspondenten in 2007 dus vaker dan hun Chinese equivalenten ter plekke aanwezig waren. Bovendien is duidelijk te constateren dat in 2008 en 2009, jaren waarin de westerse kranten juist minder artikelen op locatie schreven, de journalisten van *China Daily* in alle gevallen op de nieuwslocatie aan het werk waren.

Hoewel met betrekking tot de uitkomsten van *China Daily* er geen duidelijke stijgende of dalende ontwikkeling te onderscheiden is, kan er wel worden gezegd dat sinds 2008 het percentage op locatie geschreven artikelen constant is gebleven. Met een gemiddeld percentage van 94,1% kan ook worden bevestigd dat over de gehele onderzoeksperiode gezien de Chinese journalisten vaker dan de buitenlandcorrespondenten hun artikelen hebben geschreven in de betreffende provincie waar zich het nieuwsfeit heeft voltrokken.

4.2. Het benoemen van de bron

De variabele *source mentioned* is zoals vermeld opgedeeld in twee aparte variabelen waarvan de eerste, de aanduiding van de bron, in deze paragraaf zal worden uitgelicht. Er is onderscheid gemaakt tussen het noemen van bronnen bij naam (*source mentioned by name*), het omschrijven van bronnen in algemene termen (*source mentioned in general terms*) en niet omschreven en onbenoemde bronnen (*not mentioned*). Ook hier zullen de resultaten per krant worden besproken en onderling worden vergeleken.

4.2.1 NRC Handelsblad

De uitkomsten die de analyse van de Nederlandse krant hebben opgeleverd, laten zien dat het voornaamste deel van de bronnen bij naam wordt genoemd. Bovendien komt helder naar voren dat ook per jaar gezien hierop geen uitzondering is te vinden.

Tabel 4.4: verdeling van bronnen afkomstig uit *NRC Handelsblad* naar wijze van aanduiding, per jaar en in procenten.

<i>Wijze van aanduiding</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>By name</i>	76,5%	78,7%	77,8%	77,7%
<i>In general terms</i>	15,3%	9,0%	13,1%	12,5%
<i>Not mentioned</i>	8,2%	12,4%	9,1%	9,9%

De percentages die betrekking hebben op het noemen van de bron bij naam, verschillen minimaal van elkaar en hiervan uitgaande kan worden geconcludeerd dat dit als een constante trend dient te worden gezien. Het aantal bronnen dat in algemene termen wordt beschreven is echter minder constant; de percentages voor deze categorie bronnen wijken significant van elkaar af en bovendien is er geen duidelijke trend te onderscheiden. In 2007 is 15,3% van de bronnen in algemene termen omschreven, in 2008 daalt dit percentage naar 9,0% om vervolgens in 2009 weer op te klimmen naar 13,1%. Gecombineerd met de derde categorie, de ongenoemde bronnen, is te constateren dat het aantal in algemene termen beschreven bronnen toeneemt wanneer het aantal ongenoemde bronnen afneemt (en andersom). Als echter de gemiddelde percentages van de laatste twee categorieën bronnen over de gehele periode worden

bekeken, wordt toch duidelijk dat bronnen eerder in algemene termen worden omschreven dan onbenoemd blijven.

Op basis van deze resultaten kan worden bepaald dat de buitenlandcorrespondenten van het *NRC Handelsblad* de bronnen doorgaans bij naam noemen, aangezien 77,7% van de bronnen als zodanig in de krantenartikelen zijn weergegeven. Over de drie jaar gezien wordt het gros van de resterende bronnen in algemene termen omschreven, met uitzondering van 2008; in dat jaar was het aandeel niet omschreven bronnen groter dan het aandeel bronnen dat alleen in algemene termen werd aangeduid.

4.2.2 *New York Times*

De resultaten van de *New York Times* tonen aan dat de correspondenten in dienst van dit dagblad minder geneigd zijn om een bron bij naam te noemen dan de correspondenten van het *NRC Handelsblad*. Bij de Nederlandse krant wordt over de gehele onderzoeksperiode 77,7% van de bronnen bij naam genoemd, terwijl dit percentage bij de Amerikaanse krant blijft steken op 66,7%. De vraag is echter welke broncategorie het verschil van 11% voor zijn rekening heeft genomen.

Tabel 4.5: verdeling van bronnen afkomstig uit *New York Times* naar wijze van aanduiding, per jaar en in procenten.

<i>Wijze van aanduiding</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>By name</i>	68,5%	60,6%	71,0%	66,7%
<i>In general terms</i>	21,3%	29,3%	21,5%	24,0%
<i>Not mentioned</i>	10,1%	10,1%	7,5%	9,2%

Tabel 4.5 laat blijken dat het percentage bronnen dat in algemene termen wordt genoemd, beduidend hoger is dan bij het *NRC Handelsblad*; in de *New York Times* worden in tegenstelling tot de Nederlandse krant bijna twee keer zoveel bronnen in algemene termen omschreven. Het gemiddelde aantal bronnen dat niet wordt benoemd of omschreven wijkt slechts summier af van de percentages die bij het *NRC Handelsblad* te vinden zijn, waaruit dus kan worden afgeleid dat beide kranten op

basis van deze broncategorie met elkaar overeenkomen. Waar de Nederlandse correspondenten wel de naam van de bron hebben genoemd (de 11% die hierboven is aangestipt), hebben de Amerikaanse journalisten er dus voor gekozen om de bron in algemene termen te beschrijven.

Wanneer de resultaten van de *New York Times* per jaar met elkaar worden vergeleken, zijn ook hier geen duidelijke trends aan te wijzen. Wel is opmerkelijk dat het *NRC Handelsblad* juist in 2008 het hoogste percentage bronnen bij naam heeft genoemd (78,7%), terwijl *New York Times* in datzelfde jaar juist het laagst scoort in deze broncategorie (60,6%). Afgezien van het feit dat er geen duidelijke tendensen te vinden zijn in de resultaten van de *New York Times*, komen de fluctuaties in de uitkomsten van beide westerse kranten dus ook niet overeen.

4.2.3 *China Daily*

In tabel 4.6 is te zien op welke wijze de bronnen in de *China Daily* zijn aangeduid. Wat het eerst in het oog springt is dat de Chinese krant vaker dan de *New York Times* zijn bronnen bij naam noemt (73,6%). Het *NRC Handelsblad* is met 77,7% echter nog steeds de koploper in deze broncategorie. Wel een groot verschil met de westerse kranten is het feit dat in de *China Daily* de meeste niet omschreven en ongenoemde bronnen voorkomen. Waar het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* respectievelijk 9,9% en 9,2% van de bronnen niet aanduidt, spant de *China Daily* de kroon met gemiddeld 14,1% over de gehele drie jaar. Dit is misschien deels af te

Tabel 4.6: verdeling van bronnen afkomstig uit *China Daily* naar wijze van aanduiding, per jaar en in procenten.

<i>Wijze van aanduiding</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2007-2009</i>
<i>By name</i>	78,1%	66,7%	75,9%	73,6%
<i>In general terms</i>	12,3%	13,8%	10,8%	12,3%
<i>Not mentioned</i>	11,0%	19,5%	13,3%	14,1%

schuiven op het hoge percentage van 19,5% in 2008, maar ook in de andere jaren blijven in *China Daily* meer bronnen onbenoemd dan in de westerse kranten. De cijfers

bij de afzonderlijke jaren laten zien dat bij de Chinese krant de percentages meer van elkaar variëren dan bij het *NRC Handelsblad* en de *New York Times*. In 2008 is bijvoorbeeld sprake van een sterke daling van het aandeel bronnen dat bij naam wordt genoemd (-11,4%). Echter, ook in deze krant is er geen duidelijke lijn te trekken wat betreft de percentages per afzonderlijk jaar, hoewel er wel op gewezen dient te worden dat de schommelingen in de percentages van *China Daily* eerder overeenkomen met de resultaten van de *New York Times* dan met die van het *NRC Handelsblad*. Net als *New York Times* daalt in 2008 het percentage bronnen dat bij naam wordt genoemd en stijgt in hetzelfde jaar het aantal bronnen dat in algemene termen wordt omschreven.

Het volgende kan dus worden geconcludeerd: het aantal bij naam genoemde bronnen is minder dan bij het *NRC Handelsblad*, maar meer dan bij de *New York Times*. Het percentage omschreven bronnen van de *China Daily* komt wel overeen met het *NRC Handelsblad*; de *New York Times* heeft dus ten opzichte van de twee andere kranten een relatief hoog percentage algemeen omschreven bronnen. Tot slot kan worden aangegeven dat *China Daily* de bronnen percentueel gezien vaker onbenoemd en onbeschreven laat dan de westerse kranten.

4.3 Geciteerd of niet geciteerd?

Welke krant citeert in de meeste gevallen de bron en welke krant kiest er toch vaker voor om bronnen op een indirecte wijze te laten spreken? In het volgende zal de tweede variabele worden besproken die is voortgekomen uit de splitsing van de variabele *source mentioned*. Tijdens de inhoudsanalyse is vastgesteld of een bron is geciteerd (*quoted*) of juist niet is geciteerd (*not quoted*). Ook hier zullen de uitkomsten van de verschillende kranten worden besproken en zal er worden ingegaan op de onderlinge overeenkomsten en de verschillen.

4.3.1 NRC Handelsblad

Uit de bevindingen van het onderzoek komt naar voren dat de correspondenten in dienst van het *NRC Handelsblad* over de gehele onderzoeksperiode gezien de voorkeur hebben om hun bronnen te citeren (65,3% van de bronnen). Welk percentage van de bronnen wordt geciteerd, is echter niet voor elk jaar gelijk. Hoewel het percentage

geciteerde bronnen in 2008 ten opzichte van 2007 met 7,6% stijgt, daalt dit percentage in 2009 weer met 12,3%. Een duidelijke trend is gezien deze cijfers dus niet te onderscheiden, hoewel de variëteit aan uitkomsten op zichzelf wel aantoont dat dit aspect van het journalistieke werk van Nederlandse correspondenten als onregelmatig kan worden aangeduid.

Tabel 4.7: verdeling van bronnen afkomstig uit *NRC Handelsblad* naar wel of niet geciteerd, per jaar en in procenten:

<i>Geciteerd?</i>	2007	2008	2009	2007-2009
Quoted	64,3%	71,9%	59,6%	65,3%
Not quoted	35,7%	28,1%	40,4%	34,7%

4.3.2 *New York Times*

De resultaten van de *New York Times* laten opmerkelijk genoeg een heel ander beeld zien. De voorkeur van de Nederlandse buitenlandcorrespondenten om bronnen vooral te citeren wordt door hun Amerikaanse tegenhangers niet onderschreven. In elk van de onderzochte jaren komt naar voren dat de meerderheid van de bronnen niet worden geciteerd, maar dat de inbreng van de bron juist op een alternatieve wijze in de artikelen wordt weergegeven. Ook bij de *New York Times* is per jaar gezien het deel van de bronnen dat wordt geciteerd niet constant. In 2008 daalt dit aandeel ten opzichte van het voorgaande jaar van 43,8% naar 37,4%. Dit is opmerkelijk te noemen, aangezien de resultaten van het *NRC Handelsblad* juist aangeven dat het percentage geciteerde

Tabel 4.8: verdeling van bronnen afkomstig uit *New York Times* naar wel of niet geciteerd, per jaar en in procenten:

<i>Geciteerd?</i>	2007	2008	2009	2007-2009
Quoted	43,8%	37,4%	45,8%	42,3%
Not quoted	56,2%	62,6%	54,2%	57,7%

bronnen in 2008 juist toeneemt. Deze tegengestelde ontwikkeling bij de twee westerse kranten is wederom te vinden in 2007 en 2009; wanneer het aandeel geciteerde bronnen

in het *NRC Handelsblad* laag is, is dit aandeel in de *New York Times* hoog en wanneer het aandeel geciteerde bronnen in het *NRC Handelsblad* toeneemt, neemt dit aandeel in de *New York Times* weer af. Deze tegengestelde dynamiek is eerder in de voorgaande paragraaf ook vastgesteld. Over de gehele onderzoeksperiode gezien wordt dus 42,4% van de bronnen geciteerd en ook bij de *New York Times* is er in het geval van het wel of niet citeren van bronnen geen stijgende of dalende lijn te ontdekken.

4.3.3 *China Daily*

Hoewel het percentage geciteerde bronnen bij *China Daily* in de periode 2007 tot en met 2009 gemiddeld 17,9% lager ligt dan het desbetreffende percentage bij het *NRC Handelsblad*, kan er wel worden gezegd dat de Chinese krant vaker dan de *New York Times* zijn bronnen citeert. Een groot verschil met de twee westerse kranten is dat bij de *China Daily* de percentages per jaar relatief dicht bij elkaar liggen; het maximale verschil in procenten bedraagt slechts 3,6% (het verschil tussen 2007 en 2009). Hieruit is op te maken dat de Chinese journalisten over de jaren heen op de zelfde wijze zijn omgegaan met het citeren van bronnen. De uitkomsten met betrekking tot de *China Daily* zijn in tabel 4.9 weergegeven.

Tabel 4.9: verdeling van bronnen afkomstig uit *China Daily* naar wel of niet geciteerd, per jaar en in procenten:

<i>Geciteerd?</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2007-2009</i>
<i>Quoted</i>	49,4%	47,1%	45,8%	47,4%
<i>Not quoted</i>	50,6%	52,9%	54,2%	52,6%

Op basis van deze uitkomsten kan dus worden aangenomen dat buitenlandcorrespondenten van de *New York Times* in de afgelopen drie jaar het minst aantal keer de bron zelf aan het woord hebben gelaten. De Chinese journalisten nemen een tweede plek in, al zij het slechts met 5,1% meer dan hun New Yorkse ambtgenoten. De correspondenten van het *NRC Handelsblad* steken wat betreft het citeren van bronnen met kop en schouder boven de overige twee kranten uit met een gemiddeld percentage van 65,3%.

4.4 Het verklaren van de bron

De mate van transparantie van een nieuwsproduct hangt niet alleen samen met de wijze waarop een bron wordt aangeduid of de wijze waarop een bron aan het woord wordt gelaten. Het beschrijven van de manier waarop het contact tussen een bron en een journalist tot stand is gekomen is hiervan ook een relevante indicator. Bij de bronnen van de drie kranten is onderscheid gemaakt tussen verklaarde bronnen (*explained*) en onverklaarde bronnen (*not explained*). In sommige gevallen, zoals bij het toepassen van televisie, kranten en persbureaus als bron, is het onnodig om de bron nog eens te verklaren; deze bronnen zijn ondergebracht in de categorie ‘niet toepasbaar’ (*not applicable*).

4.4.1 NRC Handelsblad

In tabel 4.10 zijn de uitkomsten te vinden die betrekking hebben op het *NRC Handelsblad*. De cijfers die uit de analyse van de verklaringswijze van de bronnen zijn voortgekomen, geven aan dat de buitenlandcorrespondenten van het *NRC Handelsblad* in de meeste gevallen uitleg geven van de wijze waarop zij de informatie van de bron hebben verkregen.

Tabel 4.10: verdeling van bronnen afkomstig uit *NRC Handelsblad* naar verklaard, niet verklaard of niet toepasbaar, per jaar en in procenten.

<i>Verklaringswijze</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>Explained</i>	68,4%	67,4%	60,6%	65,5%
<i>Not explained</i>	28,6%	29,2%	29,3%	29,0%
<i>Not applicable</i>	3,1%	3,4%	10,1%	5,5%

Over de gehele onderzoeksperiode gezien wordt bij 65,5% van de bronnen een omschrijving gegeven van het praktische verloop van de nieuwsgaring, hoewel er per jaar gezien wel een dalende trend te onderscheiden is. In 2007 werd namelijk nog bij 68,4% van de bronnen een verklaring gegeven, in 2009 zakte dit percentage met 1% en in 2009 daalde dit aandeel naar 60,6%. Het percentage bronnen dat tot de categorie *not explained* kan worden gerekend blijft relatief constant over de gehele drie jaar, waaruit

kan worden opgemaakt dat de jaarlijkse afname van verklaarde bronnen gerelateerd is aan een toename van het aantal bronnen dat niet hoeft te worden verklaard. Dit betekent dat de correspondenten van het *NRC Handelsblad* niet zozeer minder bronnen hebben uitgelegd, maar dat het aandeel bronnen dat geen verklaring behoeft juist is toegenomen.

4.4.2 *New York Times*

Met een percentage van gemiddeld 36,0% over de gehele onderzoeksperiode is het aandeel verklaarde bronnen in de *New York Times* 29,5% lager dan in het *NRC Handelsblad*. Uit de uitkomsten blijkt ook dat per jaar gezien hierop geen uitzondering is te vinden. Ten opzichte van het *NRC Handelsblad* is bovendien opvallend dat het percentage niet verklaarde bronnen in de *New York Times* juist hoog ligt (respectievelijk 29,0% en 46,7%). Het gemiddelde aandeel bronnen dat geen verdere uitleg vereist ligt misschien hoger dan bij de Nederlandse krant, maar vooral het hogere percentage niet verklaarde bronnen heeft ervoor gezorgd dat het aandeel verklaarde bronnen relatief klein is.

Tabel 4.11: verdeling van bronnen afkomstig uit *New York Times* naar verklaard, niet verklaard of niet toepasbaar, per jaar en in procenten.

<i>Verklaringswijze</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>Explained</i>	40,4%	30,3%	37,4%	36,0%
<i>Not explained</i>	50,6%	45,5%	43,9%	46,7%
<i>Not applicable</i>	9,0%	24,2%	18,7%	17,3%

In het geval van de *New York Times* neemt het percentage niet verklaarde bronnen in de loop van de jaren af, maar bij de overige twee categorieën is er geen duidelijke ontwikkeling op te merken. Het percentage verklaarde bronnen ligt in 2007 nog hoog, daalt in 2008 naar 30,3% om vervolgens in 2009 weer te stijgen naar 37,4%. Ook bij de bronnen die geen verdere verklaring behoeven is er geen overtuigende stijging of daling te vinden; in 2007 ligt het aandeel op 9,0%, in 2008 schiet dit omhoog naar 24,2% en in 2009 daalt het naar 18,7%.

4.4.3 *China Daily*

Net als in de voorgaande paragrafen zullen tot slot de resultaten van de *China Daily* worden uitgelicht en tegenover de andere bevindingen worden afgezet. In tabel 4.12 zijn de bijbehorende percentages weergegeven:

Tabel 4.12: verdeling van bronnen afkomstig uit *China Daily* naar verklaard, niet verklaard of niet toepasbaar, per jaar en in procenten.

<i>Verklaringswijze</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2007-2009</i>
<i>Explained</i>	27,4%	28,7%	19,3%	25,1%
<i>Not explained</i>	60,3%	62,1%	68,7%	63,7%

Vergeleken met de bevindingen van het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* is het opvallend dat de journalisten van *China Daily* het minst geneigd zijn om uitleg te geven over de manier waarop het contact met de bron tot stand is gekomen. Hiernaast is ook het aandeel bronnen dat niet is verklaard het hoogst bij de Chinese krant (63,7%), wat dus uitsluit dat het lage aandeel niet verklaarde bronnen gerelateerd is aan een hoog percentage bronnen dat geen uitleg vereist (dit percentage is over de gehele drie jaar gezien slechts 11,2%). Ten opzichte van de *New York Times* springt ook in het oog dat het aandeel niet verklaarde bronnen per jaar juist toeneemt, terwijl er bij de New Yorkse krant een tegengestelde trend is onderscheiden. Echter, net als bij de *New York Times* is er in het geval van de overige broncategorieën geen duidelijke ontwikkeling zichtbaar.

Over het geheel gezien kan de conclusie worden getrokken dat het *NRC Handelsblad* het meest open is over de wijze waarop de nieuwsgaring heeft plaatsgevonden en deze krant wordt op relatief grote afstand gevolgd door de *New York Times*. *China Daily* heeft zowel het laagste percentage verklaarde bronnen als het hoogste percentage niet verklaarde bronnen, waaruit kan worden opgemaakt dat deze krant in het geval van de verklaringswijze van bronnen als het minst transparant kan worden getypeerd.

4.5 Het brontype

Bij de analyse van het brontype is erop gelet welke bronnen er in de krantenartikelen zijn gebruikt. Om de verhouding tussen de verschillende broncategorieën preciezer vast te stellen, is hierbij ook rekening gehouden met het aantal woorden dat aan de verschillende soorten bronnen is gewijd. Zoals in het voorgaande hoofdstuk is aangegeven zijn de bronnen in 15 verschillende groepen gesorteerd: *journalist info* (door de journalist zelf gevonden informatie), *journalist eye witness* (journalist was zelf ooggetuige van de nieuwswaardige gebeurtenis), *person(s)* (personen in het algemeen), *local eye witness* (lokale inwoner die als ooggetuige is ingeschakeld), *state authorities* (bron in dienst van de overheid), *local news agency* (Chinees persbureau), *international news agency* (internationaal persbureau), *local NGO* (lokale niet-gouvernementele organisatie), *international NGO* (internationale niet-gouvernementele organisatie), *print media* (gedrukte media), *new media* (Internet), *audiovisual* (televisie, radio en foto), *academic expert* (academische deskundige), *other civil society actors* (personen met een relevante positie in de samenleving die op bepaalde wijze zijn verbonden met het nieuwsonderwerp) en *others* (de restgroep).

Op basis van de resultaten van deze analyse kunnen er uitspraken worden gedaan over de verschillen in toegang tussen de journalisten van de drie verschillende kranten. Ook hier zullen eerst de bevindingen met betrekking tot het *NRC Handelsblad* worden behandeld en vervolgens zullen de *New York Times* en de *China Daily* aan bod komen.

4.5.1 NRC Handelsblad

Uitgaande van het gemiddelde over de gehele onderzoeksperiode lijken de buitenlandcorrespondenten van het *NRC Handelsblad* voornamelijk ‘gewone mensen’ te waarderen als bron; iets meer dan een derde van de bronnen (33,9%) behoort tot deze categorie. Tijdens de analyse viel op dat de Nederlandse journalisten in China vaak mensen op straat vragen naar hun mening over actuele nieuwsonderwerpen. Het ging hier niet om ooggetuigen, maar om toevallige voorbijgangers of personen die uitleggen hoe zij bijvoorbeeld aankijken tegen het beleid van de CCP, internationale politieke ontwikkelingen of economische kwesties.

Tabel 4.13: verdeling van de bronnen afkomstig uit *NRC Handelsblad* naar brontype, berekend naar het aantal woorden. Per jaar en in procenten.

<i>Type bron</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>Journalist info</i>	4,1%	8,4%	5,6%	6,0%
<i>Journalist eye witness</i>	0%	0%	0%	0%
<i>Person(s)</i>	36,3%	38,8%	26,6%	33,9%
<i>Local eye witness</i>	4,1%	0,4%	0,8%	1,8%
<i>State authorities</i>	13,1%	9,1%	6,1%	9,4%
<i>Local news agency</i>	0%	0,7%	2,4%	1,0%
<i>International news agency</i>	0%	0%	0%	0%
<i>Local NGO</i>	1,8%	1,0%	0,8%	1,2%
<i>International NGO</i>	1,8%	3,0%	2,6%	2,5%
<i>Print media</i>	1,4%	3,6%	4,7%	3,2%
<i>New media</i>	0%	0,5%	0,3%	0,3%
<i>Audio-visual</i>	0,6%	0,5%	0,3%	0,5%
<i>Academic expert</i>	9,1%	17,6%	28,7%	18,5%
<i>Other civil society actors</i>	27,8%	16,2%	20,8%	21,6%
<i>Other</i>	0%	0%	0,5%	0,2%

Op het brontype *person(s)* volgt de groep bronnen die behoren tot de overige maatschappelijke actoren; 21,6% van het totale aantal woorden dat aan bronnen is besteed, is gereserveerd voor dit brontype. Bij deze categorie bronnen gaat het bijvoorbeeld om managers van bedrijven die commentaar geven op beleidsmatige of economische ontwikkelingen, politieke activisten die niet aan een bepaalde organisatie zijn verbonden, andere (Chinese) journalisten die vertellen over mediarestricties van de overheid, uitbaters van internetcafés, prominente Chinese sporters, Europese ondernemers die in China actief zijn, enzovoorts.

Met een klein verschil van 3,5% volgen de academische experts. Opmerkelijk is het feit dat het aantal woorden dat aan dit brontype is besteed, in de loop van de jaren stijgt. In 2009 worden zelfs het hoogste percentage woorden aan professoren en onderzoekers toegewezen. Het aandeel woorden dat voor staatsgerelateerde bronnen is benut, is ten opzichte van de hierboven beschreven brontypen met slechts 9,4% verrassend laag. Staatslieden en overheidsorganisaties worden dus vergeleken met de brontypen personen, maatschappelijke actoren en academici in mindere mate als bron gebruikt, hoewel over het geheel aan categorieën gezien de staatsbronnen wat betreft het aantal bestede woorden een vierde plek innemen. Hoewel het percentage woorden dat aan de eigen inbreng van journalist is gewijd in de periode van 2007 tot en met 2009

op 6% blijft steken, komen de overige brontypen niet boven de 3,2% uit. Wel is te zien dat de aandacht voor de persmedia wel toeneemt; in 2007 was dit percentage nog maar 1,4%, in 2009 is dit opgelopen naar 4,7%.

Uit de cijfers komt ook naar voren dat het Internet in maar weinig gevallen als bron wordt toegepast, aangezien slechts 0,3% van de woorden die aan bronnen zijn besteed, vallen onder het brontype *new media*. Ook opvallend is het lage aandeel van de lokale persbureaus (1,2%). Sinds uit de resultaten is gebleken dat staatsbronnen minder worden toegepast, zou men verwachten dat buitenlandcorrespondenten zich meer richten op informatie van het officiële staatspersbureau (Xinhua) om toch iets te kunnen berichten over het officiële standpunt van de regering. Internationale persbureaus zijn in de periode van 2007 tot en met 2009 zelfs geheel niet als bron gebruikt. De resterende brontypen (*journalist eye witness, local eye witness, local NGO, international NGO, audiovisual* en *other*) komen niet of nauwelijks voor en bevatten geen opmerkelijke of relevante uitkomsten.

4.5.2 *New York Times*

De percentages per brontype liggen in het geval van de New Yorkse krant dichter bij elkaar dan bij het *NRC Handelsblad*, aangezien de vier grootste groepen tussen de 17% en 16,2% van het aantal woorden voor hun rekening nemen. Het brontype dat verantwoordelijk is voor het hoogste aandeel woorden is ook hier de categorie *person(s)*, zij het met een lager percentage dan bij de Nederlandse krant (een verschil van -16,9%). Voor westerse buitenlandcorrespondenten in het algemeen is ‘de gewone Chinees’ dus een geliefd brontype.

Na deze categorie volgen de academische deskundigen met een gemiddelde van 16,8%, maar dit percentage neemt per jaar gezien juist af in tegenstelling tot de stijgende trend die bij het *NRC Handelsblad* te vinden is (9,1% in 2007 ten opzichte van 28,7% in 2009). Vergeleken met het *NRC Handelsblad* valt bovendien te constateren dat de Amerikaanse correspondenten academici boven andere maatschappelijke actoren verkiezen, al is het verschil over de gehele drie jaar slechts 0,2%. Met een aandeel van 16,6% behoort het brontype van de maatschappelijke actoren tot de drie meest voorkomende. Het aantal woorden dat door staatsgerelateerde

bronnen wordt opgevuld, is bij de *New York Times* verhoudingsgewijs hoger dan bij het *NRC Handelsblad* (16,2% ten opzichte van 9,4%). Dit wijst er in ieder geval op dat er op het gebied van het gebruik van staatsbronnen wel onderscheid kan bestaan tussen verschillende groepen buitenlandcorrespondenten.

Tabel 4.14: verdeling van de bronnen afkomstig uit *New York Times* naar brontype, berekend naar het aantal woorden. Per jaar en in procenten.

<i>Type bron</i>	2007	2008	2009	2007-2009
Journalist info	7,2%	8,8%	7,2%	7,7%
Journalist eye witness	0%	0,2%	0%	0,1%
Person(s)	13,2%	23,1%	14,6%	17,0%
Local eye witness	0%	0%	4,1%	1,4%
State authorities	25,4%	11,7	11,6%	16,2%
Local news agency	1,5%	12,5%	9,2%	7,7%
International news agency	2,4%	1,3%	5,3%	3,0%
Local NGO	1,6%	1,9	3,1%	2,2%
International NGO	2,2%	1,2%	0%	1,1%
Print media	4,4%	5,9%	8,0%	6,1%
New media	1,4%	2,3%	6,2%	3,3%
Audio-visual	0,4%	0%	0%	0,1%
Academic expert	22,7%	16,0%	11,8%	16,8%
Other civil society actors	17,6%	13,4%	18,9%	16,6%
Other	0%	1,7%	0%	0,6%

Als de cijfers echter per jaar worden bekeken, is te zien dat de correspondenten van de *New York Times* vooral in 2007 een hoog percentage van het aantal woorden aan staatsbronnen hebben gewijd. In de daarop volgende jaren blijft dit aandeel met 11,7% en 11,6% relatief stabiel. Deze afname is echter ook bij het *NRC Handelsblad* aanwezig (13,1% in 2007, 9,1% in 2008 en 6,1% in 2009). De New Yorkse krant mag dan in 2007 een significant hoger percentage van de tekst besteden aan staatsbronnen, in 2008 en 2009 zijn de resultaten van beide westerse kranten meer gelijk.

Na de staatsbronnen volgen de brontypen *journalist info* en *local news agency*. Vooral het aandeel van de tweede broncategorie wijkt af van de resultaten die bij het *NRC Handelsblad* zijn gevonden. De *New York Times* maakt niet alleen meer gebruik van bronnen die aan de staat zijn gerelateerd, ook het staatspersbureau wordt relatief veelvuldig geraadpleegd voor informatie. Bovendien zetten de Amerikaanse journalisten ook internationale persbureaus in bij de nieuwsgaring (3,0%).

Afgezien van deze verschillen zijn er ook andere overeenkomsten te vinden; de percentages bij de *New York Times* laten zien dat de aandacht voor andere persmedia net als bij het *NRC Handelsblad* in de loop van de onderzoeksperiode toeneemt. Het gebruik van nieuwe media in de nieuwsgaring is bij de Amerikaanse correspondenten meer aanwezig dan bij de Nederlandse correspondenten, hoewel dit slechts gaat om een verschil van 3%. De overige zes brontypen (*journalist eye witness*, *local eye witness*, *local NGO*, *International NGO Audio-visual* en *other*) zijn verantwoordelijk voor de resterende 5,5%.

4.5.3 *China Daily*

De bevindingen met betrekking tot de Chinese staatskrant zijn weergegeven in tabel 4.14. Bij een eerste blik op de bevindingen zal direct opvallen dat de verhouding tussen de brontypen bij *China Daily* geheel afwijkt van de resultaten die de analyse van de westerse kranten heeft opgeleverd. In tegenstelling tot de correspondenten van het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* reserveren de Chinese journalisten over de gehele drie jaar gezien het meerderdeel van de woorden (37,3%) voor staatsgerelateerde bronnen. Dit resultaat wijst erop dat *China Daily* significant meer gebruik maakt van de informatievoorziening van de staat dan de westerse kranten. In de volgende paragraaf zal er dieper worden ingegaan op dit onderscheid. Na de staatsbronnen zijn het de maatschappelijke actoren die in de krantenartikelen met 15,6% het breedst worden uitgelicht, al is het aandeel van dit brontype bij de andere twee kranten wel hoger. De broncategorie *academic experts* neemt met gemiddeld 11,8% een derde positie in, maar vooral het hoge percentage in 2008 (23,9%) is hiervoor verantwoordelijk.

Een ander opmerkelijk resultaat is dat de Chinese journalisten ten opzichte van de andere kranten de meeste ruimte besteden aan informatie die zij zelf hebben gevonden, zonder hulp van een bron. Dit percentage ligt bij *China Daily* op 9,6%, terwijl hetzelfde percentage bij *NRC Handelsblad* en *New York Times* is blijven steken op respectievelijk 6,0% en 7,7%. Na dit brontype volgen de nieuwe media als meest toegepaste bron (5,1%) en ook hier ligt dit aandeel hoger dan bij de westerse kranten.

Tabel 4.14: verdeling van de bronnen afkomstig uit *China Daily* naar brontype, berekend naar het aantal woorden. Per jaar en in procenten.

<i>Type bron</i>	2007	2008	2009	2007-2009
<i>Journalist info</i>	7,7%	11,0%	10,0%	9,6%
<i>Journalist eye witness</i>	0%	5,1%	1,7%	2,3%
<i>Person(s)</i>	6,0%	3,0%	4,9%	3,6%
<i>Local eye witness</i>	0%	0,9%	0%	0,3%
<i>State authorities</i>	41,5%	35,3%	38,0%	37,3%
<i>Local news agency</i>	1,8%	0,2%	3,2%	4,2%
<i>International news agency</i>	0%	0%	0,4%	0,1%
<i>Local NGO</i>	7,7%	3,9%	1,2%	3,5%
<i>International NGO</i>	2,1%	0%	2,1%	1,4%
<i>Print media</i>	3,5%	6,4%	2,3%	4,1%
<i>New media</i>	7,8%	4,3%	3,3%	5,1%
<i>Audio-visual</i>	0%	0,9%	0,9%	0,6%
<i>Academic expert</i>	13,3%	5,1%	17,1%	11,8%
<i>Other civil society actors</i>	8,6%	23,9%	14,4%	15,6%
<i>Other</i>	0,3%	0,8%	0,5%	0,5%

Een andere opzienbarende bevinding is het relatief kleine aandeel van de broncategorie *person(s)*; slechts 3,6% van de berichtgeving die betrekking heeft op bronnen is besteed aan personen die worden aangesproken op hun hoedanigheid als burger. Bij het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* was dit brontype echter verantwoordelijk voor het grootste aandeel in de berichtgeving. Na de nieuwe media volgt het brontype *local news agency* met 4,2%. Dit percentage ligt beduidend hoger dan bij het *NRC Handelsblad*, maar 3,5% lager dan bij de *New York Times*.

Tot slot kan er worden aangegeven dat in de *China Daily* er meer aandacht wordt geschonken aan persmedia dan in het *NRC Handelsblad*, maar dat de *New York Times* op zijn beurt weer een hoger percentage heeft dan de Chinese krant (respectievelijk 6,1% en 4,1%). De resterende 8,7 procent zijn verdeeld onder de brontypen *journalist eye witness*, *local eye witness*, *international news agency*, *local NGO*, *international NGO*, *audio-visual* en *other*.

4.6 Staatsbronnen vs. niet-staatsbronnen

Zoals in paragraaf 4.5 naar voren is gekomen, is er een groot onderscheid in de mate waarin Chinese journalisten en westerse buitenlandcorrespondenten staatsgerelateerde bronnen toepassen. Om dit verschil tussen de *China Daily* enerzijds en het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* anderzijds zo precies mogelijk weer te geven, is er een tabel opgesteld waarin het gemiddelde resultaat van de westerse kranten en het

gemiddelde resultaat van de Chinese krant onderling worden vergeleken:

tabel 4.15: verhouding tussen staatsbronnen en niet-staatsbronnen van *China Daily* ten opzichte van de gezamenlijke gemiddelde verhouding bij *NRC Handelsblad* en *New York Times*. Per jaar en in procenten.

<i>Staatsbronnen</i>	2007		2008		2009		2007-2009	
	<i>China Daily</i>	<i>NRC + NYT</i>	<i>China Daily</i>	<i>NRC + NYT</i>	<i>China Daily</i>	<i>NRC + NYT</i>	<i>China Daily</i>	<i>NRC + NYT</i>
<i>State</i>	41,5%	19,3%	35,3%	10,4%	38,0%	8,9%	37,3%	12,9%
<i>Non-state</i>	58,5%	80,7%	64,7%	89,6%	62,0%	91,1%	62,7%	87,1%

Uitgaande van de gehele onderzoeksperiode kan worden gesteld dat in *China Daily* het aandeel staatsbronnen 24,4% hoger ligt dan in de westerse kranten. Ook is nu duidelijk te zien dat het percentage staatsbronnen in de westerse kranten gedurende de onderzoeksperiode juist afneemt. Deze tendens is niet te ontdekken bij de resultaten van *China Daily*. Het aantal woorden dat aan Chinese officials is besteed, is op jaarlijkse basis misschien niet constant, maar na een daling in 2008 neemt het aandeel echter in 2009 weer toe. Hieruit kan worden geconcludeerd dat wat betreft het gebruik van staatsbronnen er geen duidelijke stijgende of dalende trend in de *China Daily* is te onderscheiden.

4.6.1 Overwegingen

Het is duidelijk dat de *China Daily* vergeleken met de westerse kranten vaker gebruik maakt van staatsbronnen, maar dit resultaat roept ook nieuwe vraagtekens op. De eerste vraag die gesteld dient te worden is welke factoren deze uitkomsten hebben voortgebracht. Deze analyse richt zich voornamelijk op de mate van toegankelijkheid van Chinese bronnen, maar er zijn ook andere factoren te bedenken die het brongebruik van journalisten kunnen beïnvloeden. In hoeverre kunnen bijvoorbeeld verschillen in journalistieke waarden en routines hier verantwoordelijk voor zijn? Het zou ongenueanceerd zijn om te zeggen dat alleen het journalistieke beleid van de CCP ervoor heeft gezorgd dat westerse correspondenten minder vaak staatsbronnen in hun krantenberichten gebruiken, aangezien hiervoor geen hard bewijs is gevonden.

Een andere mogelijkheid is dat Chinese en westerse journalisten verschillende invalshoeken hebben om Chinese actualiteiten te benaderen. Het zou heel goed kunnen dat westerse journalisten bepaalde gebeurtenissen liever vanuit een ‘gepersonificeerd’

perspectief behandelen; uit de resultaten is immers ook gebleken dat Amerikaanse en Nederlandse journalisten vaker burgers als bron gebruiken. Vanuit dit opzicht zou een Nederlandse correspondent ervoor kunnen kiezen om de gevolgen van een aardbeving vanuit het perspectief van een burgerslachtoffer te beschrijven, terwijl een Chinese journalist eerder de aandacht vestigt op de wijze waarop de overheid de slachtoffers te hulp schiet. Er is dan geen sprake in verschil in toegankelijkheid, maar slechts van benaderingswijze. De vraag die zich hierop dan weer voordoet is natuurlijk of dit verschil in perspectief voortkomt uit noodzaak ('politieke leiders zijn toch niet te bereiken') of professionele voorkeur.

En zelfs als nader onderzoek zou aantonen dat het verschil in het gebruik van staatsbronnen alleen wordt veroorzaakt door verschillen in toegankelijkheid, blijft de vraag in hoeverre dit van invloed is op de uiteindelijke berichtgeving. Is het wel zo dat het lezerspubliek niet goed wordt geïnformeerd wanneer er minder staatsbronnen in de krantenberichten zijn gebruikt? De Chinese staat kan immers geen onafhankelijke en neutrale bron worden genoemd. Het is dus van belang dat deze vragen in het achterhoofd worden gehouden wanneer de resultaten van deze analyse in ogenschouw worden genomen.

4.7 Conclusie

In dit hoofdstuk is getracht om een volledig beeld te schetsen van de cijfers die zijn voortgekomen uit de kwantitatieve inhoudsanalyse. Er is zowel aandacht besteed aan de resultaten per krant als de wijze waarop deze resultaten zich tot elkaar verhouden. Om de overzichtelijkheid van de verschillende uitkomsten te bevorderen, zijn de meest relevante bevindingen samengevat in deze laatste paragraaf.

Uit het onderzoek is gebleken dat de Chinese journalisten het vaakst naar de nieuwslocatie zijn afgereisd om vandaar de berichtgeving te verzorgen (94,1% van de krantenartikelen). Met een gezamenlijk gemiddelde van 80,9% volgen hier de westerse kranten. Per jaar gezien zijn er echter bij het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* zowel overeenkomsten als verschillen ontdekt: beide kranten hebben in 2007 het hoogste percentage en in 2008 het laagste percentage ter plaatste geschreven artikelen, maar waar de Nederlandse krant in 2009 ten opzichte van 2008 een constante ontwikkeling laat zien, is er bij de New Yorkse krant juist een stijging.

De buitenlandcorrespondenten van het *NRC Handelsblad* vermelden in de meeste gevallen (77,7%) de bronnen bij naam. Bij *China Daily* is dit percentage 73,6% en de *New York Times* sluit af met 66,7%. Hier staat wel tegenover dat de Chinese krant het grootste aandeel ongenoemde bronnen voor zijn rekening neemt. Bovendien is de *New York Times* de krant die voorop loopt wat betreft het beschrijven van de bron in algemene termen. Hiervan uitgegaan kan dus worden gesteld dat met betrekking tot deze variabele de westerse kranten meer transparant zijn dan de Chinese krant.

Uit de analyse van de wijze waarop bronnen aan het woord zijn gelaten, is duidelijk geworden dat de journalisten van het *NRC Handelsblad* in de berichtgeving over China het vaakst ervoor kiezen om de bronnen te citeren (65,3%). In dit opzicht neemt *China Daily* de tweede positie in met 47,4%, al is zeker te stellen dat vergeleken met het bijbehorende resultaat van de Nederlandse krant er een groot verschil bestaat. De *New York Times* is over de gehele onderzoeksperiode gezien het minst geneigd om bronnen te citeren en bovendien is het opmerkelijk dat per jaar gezien de Amerikaanse krant ten opzichte van het *NRC Handelsblad* een tegengestelde trend volgt. Op basis van deze bevindingen kan dus worden geconcludeerd dat op dit gebied er geen overtuigende verschillen bestaan tussen de westerse kranten enerzijds en de *China Daily* anderzijds.

Tijdens het kwantitatieve onderzoek is ook naar voren gekomen dat de *China Daily* in het minste aantal gevallen uitleg geeft over de manier waarop het contact met de bron tot stand is gekomen (25,1%). Ook hier kan het *NRC Handelsblad* aanspraak maken op het hoogste percentage; over de gehele onderzoeksperiode gezien wordt bij 65,5% van de bronnen een verklaring gegeven van de wijze waarop de journalist zijn informatie heeft verworven. Dit aandeel is bij de *New York Times* uitgekomen op 36,0%, maar er is wel te zien dat het percentage bronnen dat geen uitleg behoeft hoger is dan bij de *China Daily* (17,3% bij de Amerikaanse krant en 11,2% bij de Chinese krant). Uit deze bevindingen kan dus worden afgeleid dat in het geval van deze variabele de *China Daily* ten opzichte van de westerse kranten als het minst transparant kan worden bestempeld.

De kwantitatieve analyse van de brontypen heeft interessante bevindingen opgeleverd. Ten eerste is naar voren gekomen dat de westerse kranten de meeste woorden wijden aan de broncategorie *person(s)*. Vanuit het perspectief van de buitenlandcorrespondent blijkt de inbreng van deze ‘gewone mensen’ het hoogst te worden gewaardeerd en is dit type bron waarschijnlijk ook het meest toegankelijk. De

oververtegenwoordiging van staatsbronnen in de *China Daily* is echter bij de westerse kranten niet terug te vinden; bij het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* neemt het percentage staatsgerelateerde bronnen gedurende de onderzoeksperiode zelfs af.

5. Conclusie

In dit onderzoek is getracht om de invloed van het Chinese journalistieke landschap op de toegang tot bronnen van enerzijds (westerse) buitenlandcorrespondenten en anderzijds Chinese journalisten vast te stellen. Door de bronnen in het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* te vergelijken met de bronnen die in de *China Daily* zijn gebruikt, is er een poging ondernomen om, aan de hand van een kwantitatieve analyse, het effect van een niet-vrije persomgeving op de berichtgeving te kunnen bepalen. In dit laatste hoofdstuk zullen de resultaten uit het voorgaande hoofdstuk vanuit het perspectief van de deelvragen worden behandeld en zal er vanzelfsprekend een antwoord worden geformuleerd op de onderzoeksvraag: in hoeverre heeft het verschil in de toegang tot Chinese bronnen tussen Amerikaanse en Nederlandse buitenlandcorrespondenten enerzijds en Chinese staatsjournalisten anderzijds gevolgen voor de uiteindelijke berichtgeving, in acht genomen dat China als niet-vrije omgeving kan worden getypeerd? Naast het geven van een definitieve visie op de centrale vraagstelling, zal in dit hoofdstuk ook aandacht worden besteed aan de gebruikte theorieën, de toegepaste onderzoeksmethode, de beperkingen van het onderzoek en mogelijke suggesties voor verder onderzoek.

5.1 De CCP en de pers: een spanningsveld tussen economie en ideologie

De eerste deelvraag is gericht op de wijze waarop de Chinese politiek, na de privatisering van de mediasector in 2001, zijn controle heeft weten te behouden op zowel de binnenlandse als de buitenlandse nieuwsmedia. Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is het echter relevant om eerst te bepalen welke argumenten doorslaggevend zijn geweest bij het besluit van de Communistische Partij om de Chinese mediasector meer autonomie te verschaffen.

Vanuit historisch oogpunt gezien sluit deze transformatie aan op een aaneenschakeling van economische hervormingen die na de catastrofale afloop van de Grote Stap Voorwaarts begon. Nadat onomstotelijk kon worden vastgesteld dat eveneens de Culturele Revolutie, met zijn reactionaire insteek, niet in staat was om het vertrouwen in de economie te herstellen, ontstond er een opening voor hervormingsgezinde partijleden (waaronder Deng Xiaoping) om deze beschadigde economie te reorganiseren. Van het staatsocialistische model werd afscheid genomen en daarvoor in de plaats kwam een economisch systeem dat het best kan worden

getypeerd als een socialistische versie van het kapitalisme: vrije marktwerking zonder privé-eigendom. Deze hervorming bleek vruchten af te werpen: in het tijdsbestek van 1979 tot en met 1990 verviervoudigde het reële inkomen van de Chinese burger, wat gezien de voorafgaande periode een wonder kan worden genoemd. Dit economische succes werd echter overschaduwed door inefficiëntie, de zwakke financiële gezondheid van staatsbedrijven en wijdverspreide corruptie. Om de economische stabiliteit van China te bestendigen besloot partijleider Jiang Zemin in 1997 om de staatssector te privatiseren, zodat zowel binnenlands als buitenlands kapitaal de gaten in de Chinese economie konden dichten.

Uit het voorafgaande kan worden geconcludeerd dat de opeenvolgende hervormingen zijn voortgekomen uit economische noodzaak en niet vanuit het idee dat het communisme als ideologie had gefaald. Wanneer de houding van de CCP ten opzichte van de Chinese mediasector in ogenschouw wordt genomen, kan feitelijk hetzelfde worden beweerd. Na de fundamentele hervorming van de Chinese economie bleven mediabedrijven toch in handen van het Chinese bestuur, hoewel er wel kan worden geconstateerd dat de bedrijfsvoering binnen deze sector van een propagandageoriënteerde naar een publieksgeoriënteerde werkwijze verschoof. Echter, pas toen China de kans kreeg om tot de WTO toe te treden, kwam de CCP overeen dat de Chinese mediasector toe was aan een grondige sanering. Ook hier kan dus worden geconcludeerd dat economische motieven, en niet ideologische overwegingen, de drijfveren zijn geweest achter deze hervorming.

Uit de wijze waarop de CCP zijn greep op de mediabedrijven heeft weten te behouden, blijkt dat de scheiding tussen economie en ideologie letterlijke vormen heeft aangenomen. Buitenlanders mogen investeren, maar zijn niet bevoegd om zich met de redactie of de media-inhoud te bemoeien. De verplichte samenwerking van buitenlandse ondernemers met Chinese staatsbedrijven in de vorm van *joint ventures* en het hierboven genoemde *dual track* principe (de scheiding tussen redactie en management) hebben misschien wel voor meer economische vrijheid gezorgd, maar het is nooit de intentie van het Chinese bestuur geweest om de pers meer ideologische vrijheid te verschaffen. De definitie van persvrijheid die door de CCP wordt gehanteerd is dus sinds 2001 niet veranderd; slechts de zwakke economische gesteldheid van de Chinese mediasector en de wil van China om zich bij de WTO aan te voegen hebben de regering doen besluiten om deze bedrijfstak open te stellen voor extern kapitaal.

Uit de rapportages van internationale persvrijheidorganisaties, waaronder Freedom House, Committee to Protect Journalists en International Federation of Journalists, blijkt dat sinds 2001 de journalistieke beperkingen voor buitenlandcorrespondenten niet zijn verminderd. De hoopvolle versoepeling van de perscontrole ten tijde van de Olympische Spelen in 2008 was niettemin van tijdelijke aard, aangezien in 2009 de restricties weer werden teruggedraaid. De CCP is nog steeds in staat om buitenlandse journalisten te weren uit bepaalde politiek gevoelige gebieden en er zijn verschillende gevallen bekend waar buitenlandcorrespondenten te maken hebben met fysiek geweld. Bovendien lopen Chinezen die wel bereid zijn om met buitenlanders te spreken het gevaar om geslagen, vervolgd of ontslagen te worden.

Deze deelvraag is het best te beantwoorden aan de hand van de visie van Sparks (2008): de mediahervorming van 2001 heeft alleen betrekking gehad op de economische structuur van de mediasector, terwijl de politieke structuur ongewijzigd is gebleven. Dit verklaart ook waarom de restricties voor buitenlandcorrespondenten nog steeds niet zijn veranderd: de buitenlandjournalistiek draagt niet bij aan de Chinese economie en wordt door de CCP vanuit politiek en ideologisch opzicht als een potentiële dreiging gezien.

5.2 *China Daily* en *NRC Handelsblad*

Tijdens de kwantitatieve analyse is per variabele onderzocht in hoeverre het *NRC Handelsblad* en de *China Daily* op het vlak van brongebruik van elkaar afwijken en hieruit is duidelijk naar voren gekomen dat er grote verschillen zijn te constateren. Ten eerste is gebleken dat over de gehele onderzoeksperiode gezien de journalisten van *China Daily* vaker dan de Nederlandse buitenlandcorrespondenten in de buurt van de nieuwslocatie te vinden waren. Deze bevinding kan echter niet direct tot de conclusie leiden dat Chinese reporters vaker de moeite hebben genomen om ter plekke het nieuws te verslaan om zo tot een ‘betere’ berichtgeving te komen. De *China Daily* beschikt over meer journalistieke mankracht dan het *NRC Handelsblad* en bovendien is het waarschijnlijk dat Nederlandse buitenlandcorrespondenten meer dan de Chinese journalisten in hun bewegingsvrijheid worden beperkt. Op basis hiervan kan worden gesteld dat het verschil niet per se hoeft te liggen aan de onwil van Nederlandse journalisten om het redactiekantoor in Beijing te verlaten, maar dat

het aannemelijk is dat praktische beperkingen en overheidsrestricties hiervoor verantwoordelijk zijn.

Wanneer er wordt gekeken naar de wijze waarop bronnen zijn aangeduid, komt naar voren dat Nederlandse buitenlandcorrespondenten verhoudingsgewijs vaker de bron bij naam noemen. Ook is uit het resultaat op te maken dat het *NRC Handelsblad* in de berichtgeving over China in meer gevallen de bron in algemene termen omschrijft, wat dus automatisch betekent dat de *China Daily* de meeste onbenoemde bronnen voor zijn rekening neemt. De lezer krijgt dus bij het *NRC Handelsblad* meer te weten over de achtergrond van de bron. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de Nederlandse correspondenten op meer transparante wijze hun artikelen schrijven dan de journalisten van *China Daily*.

Uit de kwantitatieve analyse is ook opgemaakt dat het *NRC Handelsblad* vaker dan de *China Daily* zijn bronnen citeert. Dat Nederlandse journalisten in hun artikelen vaker de bron zelf aan het woord laten, geeft aan dat zij meer dan hun Chinese ambtgenoten belang hechten aan de authenticiteit van de informatie. Door de bron zelf te laten spreken is namelijk de kans kleiner dat de informatie anders wordt weergegeven dan de wijze waarop de bron het in eerste instantie had bedoeld.

Ook is gebleken dat het *NRC Handelsblad* vaker dan de *China Daily* een verklaring biedt voor de wijze waarop het contact tussen de journalist en de bron tot stand is gekomen. *China Daily* gebruikt weliswaar meer bronnen die geen verklaring behoeven, maar nog steeds is op basis van het kwantitatieve resultaat niet te ontkennen dat Nederlandse journalisten vaker dan de Chinese journalisten hun bronnen verklaren. Hier kan de conclusie worden getrokken dat ook in het geval van deze variabele, het *NRC Handelsblad* zich meer transparant opstelt tegenover zijn leespubliek dan de *China Daily*.

Tot slot zijn er bij de gebruikte brontypen grote onderlinge verschillen ontdekt. De bronanalyse heeft laten zien dat Nederlandse journalisten meestal 'gewone mensen' benaderen wanneer zij op zoek zijn naar informatie of commentaar. De *China Daily* richt zich echter met name op staatsbronnen en slechts in kleine mate op burgers. Waaruit dit voortkomt is echter niet uit dit onderzoek gebleken; in paragraaf 4.6.1 zijn reeds enige suggesties van de onderzoeker naar voren gebracht. Er zijn echter ook overeenkomsten: zowel het *NRC Handelsblad* als de *China Daily* benaderen ten opzichte van de overige brontypen vaker academische experts en maatschappelijke actoren.

Het verschil in brongebruik tussen het *NRC Handelsblad* en de *China Daily* kan dus als volgt worden samengevat: over het algemeen zijn Nederlandse journalisten meer transparant over hun bronnen dan Chinese journalisten; bronnen worden vaker bij naam genoemd, worden vaker geciteerd en er wordt in meer gevallen uitleg gegeven over de wijze waarop de nieuwsgaring heeft plaatsgevonden. Bovendien komt uit de analyse van de toegepaste brontypen naar voren dat er een groot onderscheid bestaat in het gebruik van staatgerelateerde bronnen.

5.3 *China Daily en New York Times*

Uit de resultaten kan worden opgemaakt dat de journalisten van de *New York Times* ten opzichte van de Chinese reporters in minder gevallen in dezelfde provincie te vinden zijn als de plek waar het beschreven nieuwsfeit is gebeurd. Ook hier kunnen echter vraagtekens worden gezet bij de betekenis van deze bevinding. Hoewel de *New York Times* een groter aantal journalisten in dienst heeft dan het *NRC Handelsblad*, kan het verschil met de *China Daily* ook worden verklaard aan de hand van het feit dat de Amerikaanse krant minder journalisten in China tot zijn beschikking heeft dan de Chinese krant. Ook is het waarschijnlijk dat de Amerikaanse journalisten, net als de Nederlandse buitenlandcorrespondenten, minder vrij in China kunnen rondreizen dan hun Chinese collega's.

De buitenlandcorrespondenten van de *New York Times* gaan wat betreft het benoemen van bronnen meer transparant te werk dan de Chinese journalisten. In de Amerikaanse berichtgeving over China worden bronnen vaker bij naam genoemd en komt het in meer gevallen voor dat bronnen in algemene termen worden omschreven. Ook de Amerikaanse journalisten laten dus ten opzichte van de journalisten van de *China Daily* op meer openlijke wijze blijken van wie zij bepaalde informatie hebben verkregen.

De uitkomsten van het onderzoek laten echter wel zien dat er in de berichtgeving van de *China Daily* vaker wordt geciteerd dan in de krantenartikelen van de *New York Times*. Vergeleken met de uitkomsten bij het *NRC Handelsblad* is dit resultaat verrassend te noemen, aangezien men zou verwachten dat de professionele standaarden van de Amerikaanse journalisten op dit gebied eerder zouden overeen komen met die van het *NRC Handelsblad*. Uit de analyse is echter naar voren gekomen dat Amerikaanse journalisten in minder gevallen hun bronnen

zelf laten spreken, waaruit kan worden geconcludeerd dat zij hun informatie meer bewerken dan de Chinese reporters.

Er is echter wel gebleken dat de buitenlandcorrespondenten in dienst van de *New York Times* vaker concreet aangeven op welke manier de bron is benaderd. Bovendien is het aandeel bronnen dat niet dient te worden verklaard bij de Amerikaanse krant hoger dan bij de Chinese krant. Hoewel de verschillen ten opzichte van het *NRC Handelsblad* minder groot zijn, kan wel worden vastgesteld dat de *New York Times* meer transparant is dan de *China Daily*.

De toegepaste brontypen bij de Amerikaanse krant laten een meer gevarieerd brongebruik zien dan bij de Nederlandse krant. De percentages van de meest gebruikte broncategorieën (*person(s)*, *academic experts*, *other civil society actors* en *state authorities*) liggen dicht bij elkaar (variërend tussen 16,2% en 17%). Maar ook ten opzichte van de *New York Times* is het aandeel staatsbronnen in de berichtgeving van de *China Daily* relatief hoog. Wel dient er te worden gewezen op het significante onderscheid tussen de Amerikaanse en de Nederlandse krant in het toepassen van staatsbronnen: *NRC Handelsblad* maakt slechts in 9,4% van de gevallen gebruik van dit brontype, terwijl dit percentage bij de *New York Times* op 16,2% ligt.

De derde deelvraag van dit onderzoek is dus als volgt te beantwoorden: het brongebruik in de *New York Times* is minder transparant en ‘authentiek’ dan in het *NRC Handelsblad*, maar ten opzichte van de *China Daily* kan terecht worden gezegd dat de Amerikaanse journalisten meer open zijn over hun brongebruik. Zij vermelden immers vaker de naam van de bron en besteden meer aandacht aan de wijze waarop zij met de bron in aanraking zijn gekomen. Bovendien is het waarschijnlijk dat het percentage artikelen waarbij de Amerikaanse buitenlandcorrespondenten niet naar de nieuwslocatie zijn afgereisd, vooral afhankelijk is geweest van externe factoren. Hoewel de *New York Times* vaker dan het *NRC Handelsblad* gebruik maakt van staatsbronnen, is ook hier te constateren dat er een groot verschil bestaat ten opzichte van de *China Daily*.

5.4 Brongebruik in het niet-vrije China

Ondanks de terechte constatering dat de twee onderzochte westerse kranten op bepaalde punten van elkaar afwijken, kan niet worden ontkend dat er een groter contrast bestaat tussen de westerse dagbladen en de *China Daily*. Slechts met

betrekking tot het wel of niet citeren van een bron kan worden gezegd dat er een essentieel onderscheid is gevonden tussen het *NRC Handelsblad* en de *New York Times*; bij de overige variabelen gaat het uitsluitend om graduele verschillen.

Dus in welke mate heeft het verschil in toegang tot Chinese bronnen tussen westerse en Chinese journalisten gevolgen voor de uiteindelijke berichtgeving? Om deze vraag te beantwoorden, is het noodzakelijk om eerst te bepalen wat dit verschil in toegang precies inhoudt. Uit de onderzoeksresultaten is voortgekomen dat het vraagstuk van de toegang betrekking kan hebben op de toegankelijkheid van staatsbronnen. Academische bronnen, maatschappelijke actoren en ‘personen’ worden door zowel westerse als Chinese journalisten ingezet om een krantenartikel te produceren en de procentuele verschillen tussen de westerse kranten en de *China Daily* hebben waarschijnlijk meer te maken met verschillende journalistieke werkwijzen en standaarden dan met ongelijke toegang.

De percentages ten aanzien van het gebruik van staatsbronnen spreken echter voor zich. *China Daily* heeft in de periode van 2007 tot en met 2009 37,3% van zijn bronnen gereserveerd voor staatsgerelateerde personen en instanties, terwijl dit percentage bij de westerse kranten niet hoger is uitgevallen dan 12,9%. Per jaar gezien kan op basis van de bijbehorende resultaten ook worden bepaald dat het gebruik van staatsbronnen door westerse correspondenten gedurende de drie jaar afneemt, terwijl deze percentages bij de *China Daily* een relatief constante trend vertonen. Het verschil in het gebruik van Chinese bronnen tussen westerse en Chinese journalisten heeft dus vooral te maken met het toepassen van staatsbronnen, met als gevolg dat het zou kunnen dat in de westerse berichtgeving ten opzichte van de Chinese berichtgeving significant minder aandacht wordt besteed aan het perspectief van de overheid op nieuwswaardige gebeurtenissen. In hoeverre dit onderscheid in bronnengebruik samenhangt met toegankelijkheid is in deze analyse echter niet duidelijk geworden. Tot slot kan uit de neergaande trend die bij de westerse kranten is te vinden, wel worden geconcludeerd dat in de loop van de jaren het verschil in aandacht voor de ‘staatsvisie’ ten opzichte van de Chinese berichtgeving alleen maar is toegenomen.

Ook is naar voren gekomen dat Chinese journalisten op een andere wijze dan westerse correspondenten journalistiek beoefenen, wat voornamelijk te maken heeft met de mate waarin zij minder transparant met bronnen omgaan. Over het algemeen worden bronnen door westerse buitenlandcorrespondenten namelijk vaker verklaard,

geciteerd en van een naam voorzien. Dit onderscheid kan te maken hebben met het feit dat slechts 6,1% van de Chinese journalisten een journalistieke graad bezit, maar het zou ook kunnen zijn dat er ten opzichte van het Westen minder waarde aan transparantie wordt gehecht.

Hoe verhouden deze bevindingen zich ten opzichte van de geschetste Chinese journalistieke context? Ten eerste onderschrijven de resultaten het idee dat de overheidsrestricties voor buitenlandcorrespondenten sinds 2001 niet zijn versoepeld. Bovendien bevestigt de aanhoudende voorkeur voor staatsbronnen bij de *China Daily* dat er weinig is veranderd in de politieke structuur van de Chinese mediasector, in die zin dat politieke personen en instanties nog steeds de boventoon voeren in de dagelijkse nieuwsvoorziening. De bevindingen van de bronanalyse zijn dus in overeenstemming met de Chinese journalistieke context die in eerste deelvraag naar voren is gebracht.

William Hachten en James Scotton (2007) hebben aangegeven dat de vrijheid van toegang waarvan een buitenlandcorrespondent kan genieten, overeenkomt met de toegang die aan lokale journalisten wordt verschaft. Uit deze analyse is weliswaar wel gebleken dat het bronnengebruik van westerse en Chinese journalisten onderling grote verschillen vertoont, maar het is niet bekend in hoeverre dit kan worden toegeschreven aan een verschil in toegankelijkheid. Ondanks de twijfel over de correctheid van de visie van Hachten en Scotton die in het tweede hoofdstuk naar voren is gebracht, heeft dit onderzoek dus geen resultaat opgeleverd dat deze bewering kan weerleggen.

5.5 Beperkingen van het onderzoek

Het onderzoek heeft relevante uitkomsten opgeleverd, maar deze dienen wel te worden gerelativeerd. Ten eerste zijn slechts twee westerse kranten onderzocht en zelfs bij dit beperkte aantal kranten zijn er zowel absolute als graduele verschillen met betrekking tot het brongebruik geconstateerd. In hoeverre de resultaten uit de analyse van het *NRC Handelsblad* en de *New York Times* representatief zijn voor het gehele spectrum van Amerikaanse en Europese dagbladen is onbekend, al kunnen beide kranten zich beroemen om hun status als *newspaper of record*. Dat de *China Daily* niet representatief is voor de gehele Chinese pers, is reeds geconstateerd.

Een andere opmerking is dat het onderzoeksmateriaal alleen op kwantitatieve wijze is geanalyseerd. De resultaten die hieruit zijn voortgekomen zijn echter alleen beschrijvend van aard; waarom deze resultaten zo zijn zoals ze zijn, komt door middel van deze onderzoeksmethode niet boven water. Dit is weliswaar voor een deel gecompenseerd door het raadplegen van de wetenschappelijke literatuur omtrent dit onderwerp, maar het toepassen van een kwalitatieve onderzoeksmethode (bijvoorbeeld het interviewen van de journalisten die de artikelen hebben geschreven), zou meer licht kunnen werpen op de achtergrond van het brongebruik van de drie onderzochte kranten.

5.6 Suggesties voor verder onderzoek

Zoals in het voorafgaande is gesuggereerd zou een kwalitatief onderzoek naar het brongebruik van westerse en Chinese journalisten meer duidelijkheid kunnen bieden over de achterliggende mechanismen die het brongebruik bepalen. Niet alleen het interviewen van de betrokken journalisten zou hieraan kunnen bijdragen, ook een kwalitatieve inhoudsanalyse van de krantenartikelen zou meer inzicht kunnen bieden over de waarde die aan bepaalde soorten bronnen wordt toegekend. De *China Daily* kan misschien wel meer staatsbronnen in zijn berichtgeving toepassen, maar hoe deze bronnen worden gebruikt is niet onderzocht. Het zou (hetzij onwaarschijnlijk) heel goed kunnen zijn dat deze staatsbronnen juist niet vanuit een positieve invalshoek worden benaderd, wat natuurlijk een geheel ander licht op dit research zou werpen.

Het is de onderzoeker ook opgevallen dat er maar weinig wetenschappelijke literatuur over de Chinese journalistieke praktijk beschikbaar is. De meeste onderzoeken maken gebruik van enquêtes die onder Chinese journalisten zijn verspreid, maar deze geven alleen een mager beeld van de perceptie van de Chinese reporter. Bovendien zijn deze *surveys* doorgaans minstens tien jaar oud en valt er dus te betwijfelen of de bevindingen van deze onderzoeken nog van toepassing zijn op de hedendaags journalistieke realiteit. Een grondig onderzoek in de vorm van observatie of diepte-interviews met Chinese journalisten zou meer kennis kunnen opleveren over de wijze waarop in China journalistiek wordt beoefend en de positie van de journalistiek in de Chinese samenleving.

Literatuurlijst

- Becker, J. 2003. *Keeping track of press freedom*. European Journal of Communication 18, 107-112.
- Berkowitz, D.A. 2009. Reporters and their sources. In: Wahl-Jorgensen, K. & T. Hanitzsch (eds.) 2009. *The handbook of journalism studies*. New York & London: Routledge.
- Carlson, U. 2005. From NWICO to global governance of the information society. In: Hemmer, O. & T. Tuftte (eds.). *Media and glocal change. Rethinking communication for development*. Malmö: Clacso Books.
- Chen, C., J. Zhu & W. Wu 1998. The Chinese journalist. In: Weaver, D. (red.), *The global journalist*, 9-30. Cresskill: Hampton.
- Démurger, S. 2001. Infrastructure development and economic growth: an explanation for regional disparities in China? *Journal of Comparative Economics* 29, 95-117.
- Gans, H. 1980. *Deciding what's news. A study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek and Time*. Evanston: North Western University Press.
- Hachten, W. & J. Scotton 2007. *The world news prism. Global journalism in a satellite age*. Malden: Blackwell Publishing.
- Hamilton, M.J. & E. Jenner 2004. Redefining foreign correspondence. *Journalism* 5 (3), 301-321.
- Hannerz, U. 2000. *Foreign news. Exploring the world of foreign correspondents*. Chicago en Londen: The University of Chicago Press.
- Harcup, T. 2009. *Journalism. Principles and practice*. London: Sage Publications.

- Heuvel, J. van den & E.E. Dennis 1993. *The Unfolding Lotus: East Asia's Changing Media*. New York: Freedom Forum Media Studies Center.
- Huang, C. 2007. Trace the stones in crossing the river. Media structural changes in Post-WTO China. *The International Communication Gazette* 69 (5), 413-430.
- International Federation of Journalists 2010. *China clings to control. Press freedom in 2009*. <http://asiapacific.ifj.org/assets/docs/026/101/5bc771a-e97d065.pdf>
- Kester, B. 2010. The art of balancing. Foreign correspondence in non-democratic countries: the Russian case. *International Communication Gazette* 72 (1), 51-69.
- Kester, B. & N. Sakr 2010. Introduction: transparency in foreign news reporting. *International Communication Gazette* 72 (5), 5-7.
- Knightley, P. 2004. *First casualty: the warcorrespondent as hero and myth maker from the Crimea to Iraq*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Larsson, L. 2002. Journalists and politicians: a relationship requiring manoeuvring space. *Journalism studies* 3 (1), 21-33.
- Liu, X. 2003. China's robber barons. *China Rights Forum*, 73-77.
- Louw, P.E. 2004. Journalists reporting from foreign places. In: Beer, A.S. de & J.C.
- Merrill. *Global journalism Topical issues and media systems*. Boston: Pearson.
- Mahbubani, K. 2008. *The new Asian Hemisphere. The irresistible shift of global powers to the East*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.
- McCombs, M.E. & D.L. Shaw 1972. The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly* 36, 176-187.

- McLuhan, M. 1962. *The Gutenberg galaxy: the making of typographic man*. Toronto: University of Toronto Press.
- Peng, Z. 2004. Representation of China: An across time analysis of coverage in the *New York Times* and *Los Angeles Times*. *Asian Journal of Communication* 14 (1), 53-67.
- Pinxteren, G. van 2008. De grote onbekende. In: Hoogstraten, M. van en E. Jinek. *Het maakbare nieuws. Antwoord op Joris Luyendijk- buitenlandcorrespondenten over hun werk*. Amsterdam: Balans.
- Rupar, V. 2006. How did they find that out? Transparency of the newsgathering process and the meaning of news. *Journalism Studies* 7 (1), 127-143.
- Schoppa, R.K. 2000. *The Columbia guide to modern Chinese history*. New York: Columbia University Press.
- Schudson, M. 1989. The sociology of news production. *Media, Culture & Society* 11, 263-282.
- Sparks, C. 2008. Media systems in transition. Poland, Russia and China. *Chinese Journal of Communication* 1 (1), 7-24.
- Stevenson, R.L. 2004. Freedom of the press around the world. In: Beer, A.S. de & J.C. Merrill. *Global journalism Topical issues and media systems*. Boston: Pearson.
- Wester, F. (eds.) 2006. *De inhoudsanalyse: theorie en praktijk*. Alphen a/d Rijn: Kluwer.
- Xin, X. 2006. A developing market in news: Xinhua News Agency and Chinese newspapers. *Media, Culture & Society* (28) 1, 45-66.

Websites

www.cpj.org

www.evd.nl

www.fccchina.org

www.freedomhouse.org

www.freedia.at

www.chinadaily.com.cn

www.mediaowners.com

www.nrc.nl

www.nytimes.com

www.rsf.org

www.trouw.nl